

جمهوری اسلامی ایران
حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت

عناوین و سرفصل‌های آموزشی زائران حج تمتع

(ویراست هشتم)

ویژه کاروان‌های مدینه دوم

معاونت فرهنگی
مدیریت آموزش
۱۳۹۷

جمهوری اسلامی ایران

حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت

عناوین و سرفصل‌های آموزشی زائران حج تمتع

(ویراست هشتم)

ویژه کاروان‌های مدینه دوم

تهیه و تنظیم:

معاونت فرهنگی - مدیریت آموزش

صفحه‌آرا:	بهزاد معیری پور
سال چاپ:	فروردین ۱۳۹۷
شمارگان:	۲۰۰۰ نسخه

نشانی: تهران، خیابان آزادی، نبش رودکی، سازمان حج و زیارت، طبقه دوم،

معاونت فرهنگی - مدیریت آموزش

تهران: خیابان آزادی، نبش رودکی، سازمان حج و زیارت

قم: بلوار عمار یاسر، خیابان شهید قدوسی،

حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت، مدیریت آموزش

تلفن: ۰۲۵-۳۷۱۸۶ و ۰۲۱-۶۴۵۱۲۲۵۵

مقدمه

فراهم کردن آمادگی‌های ذهنی، روحی و شناختی زائران بیت‌الله الحرام برای شرکت در ضیافت عظیم الهی در موسم حج همواره از دغدغه‌های متولیان اجرائی و فرهنگی حج بوده است. همین دغدغه‌ها بود که در سال‌های گذشته مسؤولان و متولیان امر را وا داشت تا برای وصول به چنین مقصدی، تدابیری اتخاذ و چاره‌جویی نمایند.

از جمله سازوکارهای مؤثر، پیش‌بینی، طراحی و برگزاری جلسات توجیهی برای زائران قبل از عزیمت و هنگام سفر بوده است که امروز به صورت یک سنت حسنه و پذیرفته شده درآمدن است. اما این جلسات چگونه اداره شود؟ و چه محتوا و موضوعاتی در آن ارائه گردد؟ از مسائل مهمی بودند که مسؤولان حوزه نمایندگی ولی‌فقیه در امور حج و زیارت و سازمان حج و زیارت را به برنامه‌ریزی، طراحی، تدوین دستورالعمل‌ها، چارچوب‌ها و ضوابط وادار ساخت تا بر اساس شرایط و امکانات و اقتضات مخاطبان، زمان، مکان،

۶ عنوانین و سرفصل‌های آموزشی

سازوکار مناسب و منعطف اندیشیده شود. از این رو از سال ۱۳۸۵، معاونت آموزش و پژوهش وقت حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت اقدام به طراحی و تدوین عناوین و سرفصل جلسات توجیهی و آموزشی زائران نمود که گامی ارزشمند و اساسی بود.

تجارب حاصله و نظرات ارائه شده روحانیون، مدیران و کارشناسان در خصوص حجم، گستره، کیفیت مباحث و موضوعات، فرصت‌ها و زمان پیش‌بینی شده حسب دستور نماینده محترم ولی فقیه در امور حج و زیارت در کارگروهی متشکل از جمعی از روحانیون با تجربه کاروان‌های حج و زیارت مورد بررسی قرار گرفت. ثمره تلاش گروه، به اصلاحاتی در تعداد، موضوعات و چیدمان جلسات منجر گردید.

پس از حج تمتع سال ۱۳۹۶ و پیرو برگزاری جلسات آسیب‌شناسی آموزش‌های زائران حج تمتع، در نحوه برگزاری و تعداد جلسات آموزشی و به تبع آن در برخی موضوعات و مباحث آموزشی، تغییراتی ایجاد شد و گرایش به سمت اجرای تخصصی و عنایت به مخاطب‌محوری سوق یافت.

حاصل تلاش جمعی این عزیزان در این مجموعه تنظیم و در اختیار مدیران محترم و روحانیون معزز کاروان‌ها قرار می‌گیرد، تا بر اساس آن جلسات آموزشی و توجیهی زائران چه قبل از عزیمت و چه در هنگام سفر برنامه‌ریزی و اجرا شود. البته این بدان معنی نیست که رویکرد ما حذف خلاقیت‌ها و ابتکارات ارزنده شخصی مدیران و روحانیون محترم باشد، بلکه در صددیم تا با تعیین چارچوبی روشن به یک انسجام، هماهنگی و هم‌گرایی در امر آموزش زائران دست

یابیم. لذا هرگونه ابتکار و اقدام ارزنده‌ای که به غنی‌سازی جلسات زائران بیانجامد، مورد استقبال خواهد بود.

توصیه اکید بر این است که تلاش گردد، مباحث و محتوا در همین چارچوب ارائه شود. قطعاً اشتراک در موضوعات به عنوان یکسان بودن سطوح مطالب و شیوه ارائه نخواهد بود و نیز مانع از خلاقیت‌ها و بهره‌وری شایسته از تجربه‌ها به تناسب اقتضائات خاص هر کاروان به حسب شرایط جمعیتی، تحصیلی و... نخواهد بود؛ چنانچه رویه متعارف و معمول مراکز آموزشی رسمی و غیررسمی در ارائه مباحث و برگزاری دوره‌های آموزشی همین‌گونه است.

بی‌تردید این مجموعه نیز با کاستی‌هایی روبروست، امید است با مدد الهی و امعان نظر روحانیون و مدیران محترم کاروان‌ها و سایر متولیان و صاحب‌نظران بتوانیم در بهبودبخشی و رفع نواقص آن برای سال‌های آتی نیز توفیق یابیم.

معاونت فرهنگ
مدیریت آموزش

تذکرات اجرایی

۱. هر جلسه آموزشی با تلاوت کلام الله مجید آغاز شود و حتی الامکان در هر جلسه، یک آیه و روایت در خصوص معارف، آداب و اسرار حج و زیارت تهیه و قرائت شود.

۲. طبق رویکرد مخاطب محور در آموزش های سال جاری، جلسات آموزشی زائران کاروان های مدینه دوم به شرح ذیل اقدام شود:

● جلسات آموزشی در ایران:

- ده جلسه مشترک و برای همه زائران
- دو جلسه آموزش عمومی (ویژه زائران بی سواد و کم سواد، نیازمند یا متقاضی شرکت در جلسات بیشتر)
- یک جلسه ویژه بانوان
- یک جلسه برای زائران عضو گروه یاوران حجاج
- دو تا چهار جلسه برای زائران عضو طرح مودت

● جلسات آموزشی در موسم:

- نه جلسه مشترک

تذکرات اجرایی ۹

- سه جلسه برای اعضای گروه یاوران حجاج
  - سه جلسه برای زائران عضو طرح مودت
- بر همین اساس، مجموع جلسات آموزشی مشترک و جلسات آموزش عمومی، در کلیه کاروان‌های مدینه دوم، حداقل ۱۲ جلسه آموزشی در ایران برگزار شود.
۳. سرفصل‌های مباحث اجرایی که توسط مدیران محترم کاروان‌ها اجرا می‌شود، طبق ابلاغ سازمان حج و زیارت به ایشان خواهد بود.
۴. جهت اجرای جلسات آموزشی علاوه بر منابع معرفی شده در ذیل هر مبحث و پایان این کتاب می‌توان از لوح‌های فشرده و نرم‌افزارهای مرتبط که توسط مدیریت آموزش تولید شده بهره برد.
۵. مناسب است کتابچه دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های آموزشی حج تمتع به دقت مطالعه و عمل شود.
۶. گزارش جلسات آموزشی برگزار شده، حتماً در سامانه آموزش ثبت شود، چراکه مبنای ارزشیابی عملکرد کارگزاران خواهد بود. بدیهی است عدم تکمیل فرم‌های گزارش جلسات به منزله عدم اجرای برنامه آموزشی تلقی شده و امتیاز منفی منظور خواهد شد.
۷. جلسات آموزشی ویژه زائران متقاضی شرکت در طرح مودت طبق دستورالعمل مربوطه در ایران و موسم برگزار و گزارش شود.

۱۰. عناوین و سرفصل‌های آموزشی

۸. جلسات فوق‌العاده آموزشی ویژه یاوران حجاج و بانوان حج‌گزار نیز طبق دستورالعمل‌های مربوط در ایران و موسم برگزار و گزارش شود.

فهرست مطالب

مقدمه	۵
تذکرات اجرایی	۸
فهرست مطالب	۱۱
جدول توزیع مباحث	۱۹
جدول تفصیلی موضوع جلسات مشترک در ایران	۲۰
جدول تفصیلی موضوعات جلسات آموزش عمومی در ایران	۲۲
جدول تفصیلی موضوعات جلسه ویژه بانوان در ایران	۲۲
جدول تفصیلی موضوعات جلسه ویژه یاوران حجاج در ایران	۲۳
جدول تفصیلی موضوعات جلسات طرح مودت در ایران	۲۳
جدول تفصیلی موضوع جلسات آموزشی در موسم	۲۴
جدول تفصیلی موضوعات جلسه ویژه یاوران حجاج در موسم	۲۶
جدول تفصیلی موضوعات جلسات طرح مودت در موسم	۲۶

گفتار اول: جلسات آموزشی در ایران

بخش اول: جلسات آموزشی مشترک (عموم زائران)

فصل اول: سلامت در حج

جلسه اول	۳۱
جلسه دوم	۳۲
جلسه سوم	۳۳
جلسه چهارم	۳۴

۱۲ عنوان و سرفصل‌های آموزشی

۳۵	جلسه پنجم
۳۶	جلسه ششم
۳۷	جلسه هفتم
۳۸	جلسه هشتم

فصل دوم: احکام عمومی

۴۱	جلسه اول
۴۲	جلسه دوم
۴۳	جلسه سوم
۴۴	جلسه چهارم
۴۵	جلسه پنجم
۴۶	جلسه ششم

فصل سوم: مناسک حج

۴۹	جلسه اول
۵۰	جلسه دوم
۵۱	جلسه سوم
۵۲	جلسه چهارم
۵۳	جلسه پنجم
۵۴	جلسه ششم
۵۵	جلسه هفتم

فصل چهارم: اخلاق و آداب و مهارت‌ها و زندگی

۵۹	جلسه اول
۶۰	جلسه دوم
۶۱	جلسه سوم
۶۲	جلسه چهارم
۶۳	جلسه پنجم
۶۴	جلسه ششم

فصل پنجم: اسرار و معارف حج

۶۷	جلسه اول
----	----------

فهرست مطالب ◊ ۱۳

۶۸	جلسه دوم
۶۹	جلسه سوم
۷۰	جلسه چهارم
۷۱	جلسه پنجم

فصل ششم: مسائل سیاسی و اجتماعی

۷۵	جلسه اول
۷۶	جلسه دوم

فصل هفتم: تاریخ و اماکن

۷۹	جلسه اول
۸۰	جلسه دوم
۸۱	جلسه سوم
۸۲	جلسه چهارم

فصل هشتم: کلام و عقاید

۸۵	جلسه اول
۸۶	جلسه دوم
۸۷	جلسه سوم

بخش دوم: جلسات آموزشی اختصاصی

فصل اول: جلسات آموزشی عمومی

جلسه اول

۹۳	سلامت در حج
۹۴	احکام عمومی
۹۵	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی
۹۶	مناسک حج

جلسه دوم

۹۹	احکام عمومی
۱۰۰	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی
۱۰۱	مناسک حج

۱۴ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

تاریخ و اماکن ۱۰۲

فصل دوم: جلسات آموزشی طرح مودت

جلسه اول

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی ۱۰۷

مسائل سیاسی و اجتماعی ۱۰۸

کلام و عقائد ۱۰۹

مسائل اجرایی طرح مودت ۱۱۰

جلسه دوم

اسرار و معارف حج ۱۱۳

کلام و عقائد ۱۱۴

آشنایی با جهان اسلام ۱۱۵

مسائل اجرایی طرح مودت ۱۱۶

جلسه سوم

آشنایی با کشورهای اسلامی ۱۱۹

کلام و عقاید ۱۲۰

جلسه چهارم

جریان شناسی گروه های تکفیری ۱۲۳

کلام و عقاید ۱۲۴

فصل سوم: جلسه آموزشی یاوران حجاج

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی ۱۲۷

مسائل سیاسی و اجتماعی ۱۲۸

تاریخ و اماکن ۱۲۹

برنامه‌های فرهنگی حج ۱۳۰

فصل چهارم: جلسه آموزشی ویژه بانوان

احکام عمومی ۱۳۳

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی ۱۳۴

مناسک حج ۱۳۵

سلامت در حج ۱۳۶

گفتار دوم: جلسات آموزشے در موسم

بخش اول: جلسات مشترک (ویژہ عموم زائران)

فصل اول: سلامت در حج

۱۴۱	جلسہ اول
۱۴۲	جلسہ دوم

فصل دوم: احکام عمومی

۱۴۵	جلسہ اول
۱۴۶	جلسہ دوم
۱۴۷	جلسہ سوم
۱۴۸	جلسہ چہارم

فصل سوم: اخلاق و آداب و مہارتہاۓ زندگے

۱۵۱	جلسہ اول
۱۵۲	جلسہ دوم
۱۵۳	جلسہ سوم
۱۵۴	جلسہ چہارم
۱۵۵	جلسہ پنجم

فصل چہارم: اسرار و معارف حج

۱۵۹	جلسہ اول
۱۶۰	جلسہ دوم
۱۶۱	جلسہ سوم
۱۶۲	جلسہ چہارم
۱۶۳	جلسہ پنجم
۱۶۴	جلسہ ششم

فصل پنجم: مسائل سیاسے و اجتماعے

۱۶۷	جلسہ اول
۱۶۸	جلسہ دوم

فصل ششم: مناسک حج

۱۷۱	جلسہ اول
-----	----------

۱۶ عنوانین و سرفصل‌های آموزشی

۱۷۲	جلسه دوم
۱۷۳	جلسه سوم
۱۷۴	جلسه چهارم
۱۷۵	جلسه پنجم
۱۷۶	جلسه ششم
۱۷۷	جلسه هفتم

فصل هفتم: تاریخ و اماکن

۱۸۱	جلسه اول
۱۸۲	جلسه دوم
۱۸۳	جلسه سوم
۱۸۴	جلسه چهارم
۱۸۵	جلسه پنجم
۱۸۶	جلسه ششم
۱۸۷	جلسه هفتم
۱۸۸	جلسه هشتم
۱۸۹	جلسه نهم

فصل هشتم: کلام و عقاید

۱۹۳	جلسه اول
۱۹۴	جلسه دوم
۱۹۵	جلسه سوم
۱۹۶	جلسه چهارم

بخش دوم: آموزش‌ها و اختصاصی

فصل اول: جلسات ویژه یاوران حجاج

جلسه اول

۲۰۳	مناسک حج
۲۰۴	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی
۲۰۵	برنامه‌های فرهنگی حج
۲۰۶	سلامت در حج

فهرست مطالب ◊ ۱۷

مسائل اجرایی ۲۰۷

جلسه دوم

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی ۲۱۱

برنامه‌های فرهنگی حج ۲۱۲

مسائل اجرایی ۲۱۳

جلسه سوم

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی ۲۱۷

برنامه‌های فرهنگی حج ۲۱۸

مسائل اجرایی ۲۱۹

فصل دوم: جلسات ویژه طرح مودت

جلسه اول ۲۲۳

جلسه دوم ۲۲۴

جلسه سوم ۲۲۵

جدول توزیع مباحث

جمع	جلسات در موسم	جلسات در ایران					موضوع	
		یاوران حجاج	جلسات عمومی	طرح مودت	بابون حج گزار	جلسات مشترک		
۲۴	۱۰	۱	۲	۰	۱	۱۰	مسائل اجرایی حج	۱
۱۲	۲	۰	۱	۰	۱	۸	سلامت در حج	۲
۱۳	۴	۰	۲	۰	۱	۶	احکام عمومی	۳
۱۶	۵	۱	۲	۱	۱	۶	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی	۴
۱۲	۶	۰	۰	۱	۰	۵	اسرار و معارف حج	۵
۶	۲	۱	۰	۱	۰	۲	مسائل سیاسی و اجتماعی	۶
۱۷	۷	۰	۲	۰	۱	۷	مناسک حج	۷
۱۵	۹	۱	۱	۰	۰	۴	تاریخ و اماکن	۸
۹	۴	۰	۰	۲	۰	۳	کلام و عقاید	۹
۴	۳	۱	۰	۰	۰	۰	برنامه های فرهنگی حج	۱۰
۵	۳	۰	۰	۲	۰	۰	مسائل اجرایی مودت	۱۱

جدول تفصیلی موضوع جلسات مشترک در ایران

جلسه	موضوع	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
اول	احکام عمومی اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی سلامت در حج مسائل اجرایی حج	۲۰ ۲۰ ۳۰ ۵۰	۱۲۰
دوم	احکام عمومی اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی کلام و عقاید تاریخ و اماکن سلامت در حج مسائل اجرایی حج	۱۵ ۱۵ ۱۵ ۲۰ ۴۰	۱۲۰
سوم	احکام عمومی اسرار و معارف حج مناسک حج سلامت در حج مسائل اجرایی حج	۱۵ ۲۰ ۲۰ ۴۵	۱۲۰
چهارم	احکام عمومی اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی مناسک حج سلامت در حج مسائل اجرایی حج	۱۵ ۲۰ ۲۰ ۴۵	۱۲۰
پنجم	احکام عمومی تاریخ و اماکن مناسک حج اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی سلامت در حج مسائل اجرایی حج	۱۰ ۱۵ ۲۰ ۲۰ ۱۵ ۴۰	۱۲۰

عناوین و سرفصل‌های آموزشی ❖ ۲۱

جلسه	موضوع	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
ششم	احکام عمومی	۱۰	۱۲۰
	مناسک حج	۲۰	
	اسرار و معارف حج	۱۵	
	مسائل سیاسی و اجتماعی	۱۵	
	سلامت در حج	۲۰	
مسائل اجرایی حج	۴۰		
هفتم	اسرار و معارف حج	۲۰	
	کلام و عقاید	۲۰	
	اخلاق و آداب و مهارت‌های	۲۰	
	زندگی	۲۰	
	سلامت در حج	۴۰	
مسائل اجرایی حج			
هشتم	مناسک حج	۲۰	
	تاریخ و اماکن	۲۰	
	اسرار و معارف حج	۱۵	
	مسائل سیاسی و اجتماعی	۲۰	
	مسائل اجرایی حج	۴۵	
نهم	مناسک حج	۲۰	
	اخلاق و آداب و مهارت‌های	۱۵	
	زندگی	۲۰	
	اسرار و معارف حج	۲۰	
	تاریخ و اماکن	۴۵	
مسائل اجرایی حج			
دهم	مناسک حج	۲۵	
	کلام و عقاید	۲۵	
	سلامت در حج	۲۰	
	مسائل اجرایی حج	۵۰	

جدول تفصیلی موضوعات جلسات آموزش عمومی در ایران

جلسه	موضوع	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
اول	مسائل اجرایی حج	۲۰	۹۰
	سلامت در حج	۱۵	
	احکام عمومی	۱۵	
	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی	۱۵	
	مناسک حج	۲۵	
دوم	مسائل اجرایی حج	۲۰	۹۰
	احکام عمومی	۱۵	
	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی	۱۰	
	مناسک حج	۳۰	
	تاریخ و اماکن	۱۵	

جدول تفصیلی موضوعات جلسه ویژه بانوان در ایران

جلسه	موضوع	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
اول	احکام عمومی	۲۰	۱۰۰
	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی	۱۵	
	مناسک حج	۲۰	
	سلامت در حج	۲۰	
	مسائل اجرایی حج	۲۵	

عناوین و سرفصل‌های آموزشی ۲۳

جدول تفصیلی موضوعات جلسه ویژه یاوران حجاج در ایران

جلسه	موضوع	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
اول	برنامه های فرهنگی حج اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی تاریخ و اماکن مسائل سیاسی و اجتماعی مسائل اجرایی حج	۱۵	۷۵
		۱۰	
		۲۰	
		۱۰	
		۲۰	

جدول تفصیلی موضوعات جلسات طرح مودت در ایران

جلسه	موضوع	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
اول	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی مسائل سیاسی و اجتماعی کلام و عقاید مسائل اجرایی طرح مودت	۱۵	۹۰
		۱۵	
		۴۵	
		۱۵	
دوم	اسرار و معارف حج آشنایی با جهان اسلام کلام و عقاید مسائل اجرایی طرح مودت	۱۵	۹۰
		۱۵	
		۴۵	
سوم	آشنایی با کشورهای اسلامی کلام و عقاید	۴۰	۹۰
		۵۰	
چهارم	جریان شناسی گروه های تکفیری کلام و عقاید	۴۰	۹۰
		۵۰	

جدول تفصیلی موضوع جلسات آموزشی در موسم

جلسه	موضوع	مکان ارایه	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
اول	احکام عمومی	مکه	۵	۶۰
	مناسک حج		۱۵	
	اسرار و معارف		۵	
	تاریخ و اماکن		۱۰	
	مسائل اجرایی حج		۱۵	
	سلامت در حج		۱۰	
دوم	کلام و عقاید	مکه	۱۵	۶۰
	مناسک حج		۱۵	
	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی		۱۰	
	اسرار و معارف		۱۰	
	تاریخ و اماکن		۱۰	
سوم	مناسک حج	مکه	۱۵	۶۰
	اسرار و معارف		۱۰	
	تاریخ و اماکن		۱۰	
	مسائل سیاسی و اجتماعی		۱۰	
	مسائل اجرایی حج		۱۵	
چهارم	مناسک حج	مکه	۱۵	۶۰
	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی		۱۰	
	اسرار و معارف		۵	
	تاریخ و اماکن		۱۰	
	کلام و عقاید		۱۰	
	سلامت در حج		۱۰	

عناوین و سرفصل‌های آموزشی ۲۵

جلسه	موضوع	مکان ارایه	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
پنجم	احکام عمومی مناسک حج اسرار و معارف تاریخ و اماکن مسائل اجرایی حج	مکه	۵ ۱۵ ۱۵ ۱۰ ۱۵	۶۰
ششم	مناسک حج اسرار و معارف تاریخ و اماکن مسائل اجرایی	مکه	۱۵ ۱۵ ۱۵ ۱۵	۶۰
هفتم	احکام عمومی اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی تاریخ و اماکن کلام و عقاید مسائل سیاسی و اجتماعی مسائل اجرایی	مدینه	۵ ۱۰ ۱۰ ۱۰ ۱۰ ۱۵	۶۰
هشتم	احکام عمومی اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی کلام و عقاید تاریخ و اماکن مسائل اجرایی	مدینه	۱۰ ۱۰ ۱۰ ۱۵ ۱۵	۶۰
نهم	تاریخ و اماکن اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی مسائل اجرایی	مدینه	۳۰ ۱۵ ۱۵	۶۰

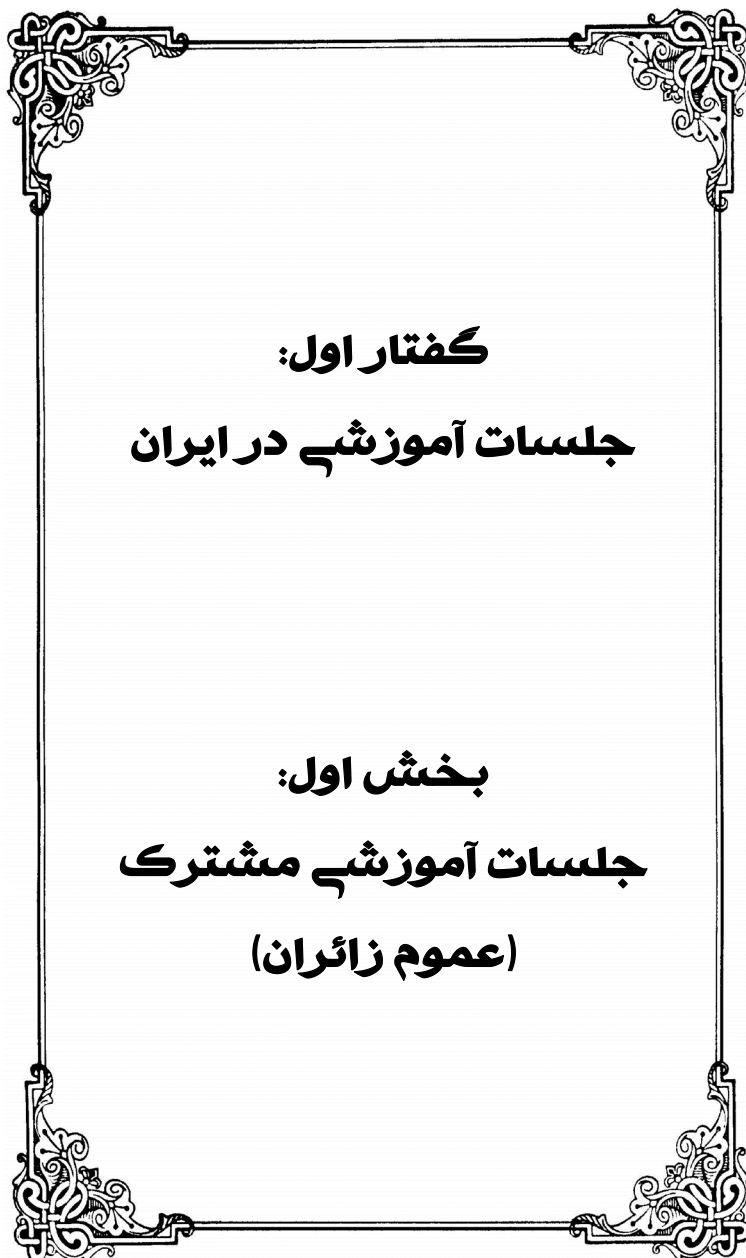
۲۶ عنوان و سرفصل‌های آموزشی

جدول تفصیلی موضوعات جلسه ویژه یاوران حجاج در موسم

جلسه	موضوع	مدت (دقیقه)	جمع (دقیقه)
اول	مناسک حج اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی برنامه‌های فرهنگی حج سلامت در حج مسائل اجرایی	۱۰	۴۵
		۱۰	
		۱۰	
		۵	
دوم	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی برنامه‌های فرهنگی حج مسائل اجرایی	۱۰	۳۰
		۱۰	
		۱۰	
سوم	اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی برنامه‌های فرهنگی حج مسائل اجرایی	۱۰	۳۰
		۱۰	
		۱۰	

جدول تفصیلی موضوعات جلسات طرح مودت در موسم

جلسه	موضوع	موقعیت ارزیاب	مدت (دقیقه)
اول	مسائل اجرایی طرح مودت	مکه	۴۵
دوم	پاسخ به شبهات و سؤالات	مکه	۴۵
سوم	پاسخ به شبهات و سؤالات	مدینه	۴۵

گفتار اول:

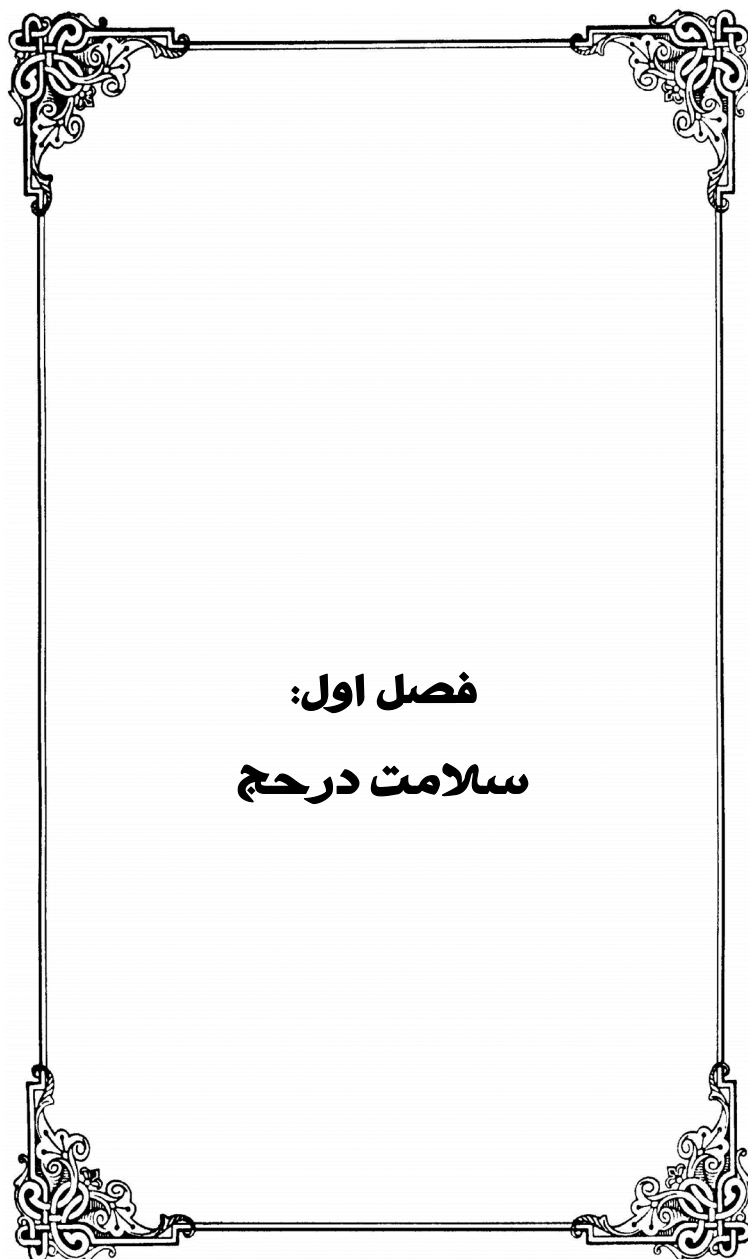
جلسات آموزشی در ایران

بخش اول:

جلسات آموزشی مشترک

(عموم زائران)

فصل اول:
سلامت در حج

جلسه اول

موضوع: توصیه‌های قبل از عزیمت

مدت: ۳۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. معاینات پزشکی قبل از سفر و روند احراز استطاعت جسمی
۲. توصیه به تزریق واکسن‌های مورد نیاز
۳. پیگیری و درمان مشکلات جسمی
۴. تذکر به مسائل مربوط به اعتیاد به مواد مخدر
۵. بارداری و حج تمتع

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

۳۲ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه دوم

موضوع: سلامت بیماران در معرض خطر

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. بیماران قلبی - عروقی
۲. بیماران دیابتی
۳. بیماران تنفسی
۴. بیماران کلیوی
۵. بیماری‌های زمینه‌ای دیگر

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

جلسه سوم

موضوع: بهداشت فردی

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. بهداشت دست
۲. بهداشت پا
۳. بهداشت کل بدن
۴. بهداشت پوشش
۵. بهداشت استراحت
۶. بهداشت دهان و دندان
۷. عدم استعمال دخانیات
۸. لوازم فردی و اختصاصی

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

جلسه چهارم

موضوع: توصیه‌های دارویی و ملزومات پزشکی بهداشتی مورد نیاز

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. همراه داشتن داروهای تخصصی یا فوق تخصصی
۲. لوازم و تجهیزات بهداشتی و پزشکی مورد نیاز زائران
۳. تهیه دارو در عربستان
۴. همراه داشتن سوابق درمانی به ویژه بیماران دیالیزی، بیماری‌های مزمن و...
۵. داروهای ممنوعه و مخدر در عربستان

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

جلسه پنجم

موضوع: بهداشت تغذیه

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. تغییر عادات غذایی در سفر حج
۲. توصیه‌های غذایی (اجتناب از به همراه داشتن مواد غذایی فاسد شدنی)
۳. توصیه به روزه‌داران
۴. رژیم‌های غذایی
۵. برنامه‌های غذایی بیماران خاص و بیماران قلبی و عروقی، دیابتی و... (غذاهای رژیمی در عربستان)
۶. بهداشت نوشیدن
۷. ممنوعیت بردن غذا توسط زائر به اتاق

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

جلسه نهم

موضوع: بیماری‌های شایع و مهم در حج و راه‌های پیشگیری از آن

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. رعایت بهداشت محیط هتل و بهداشت فردی
۲. مراقبت از خود در برابر بیماری‌های عفونی
۳. پیشگیری از گرم‌زدگی
۴. گرفتاری‌های تنفسی در ایام حج
۵. بیماری‌های قلبی - عروقی در حج
۶. اختلالات شایع روانپزشکی در حج
۷. سوختگی
۸. گرفتاری‌های عضلانی و استخوانی
۹. بیماری‌های دستگاه گوارشی (یبوست، مسمومیت غذایی و...)
۱۰. سوانح و حوادث
۱۱. مشکلات چشم
۱۲. عرق سوز

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

جلسه هفتم

موضوع: سالمندان و بهداشت روان

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. مقتضیات زندگی دسته جمعی
۲. بهداشت روان در حج
۳. ملاحظات ویژه سالمندان
۴. توصیه به آرامش و بهداشت روانی در سفر حج

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

۳۸ ◈ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه هشتم

موضوع: سلامت در مناسک حج

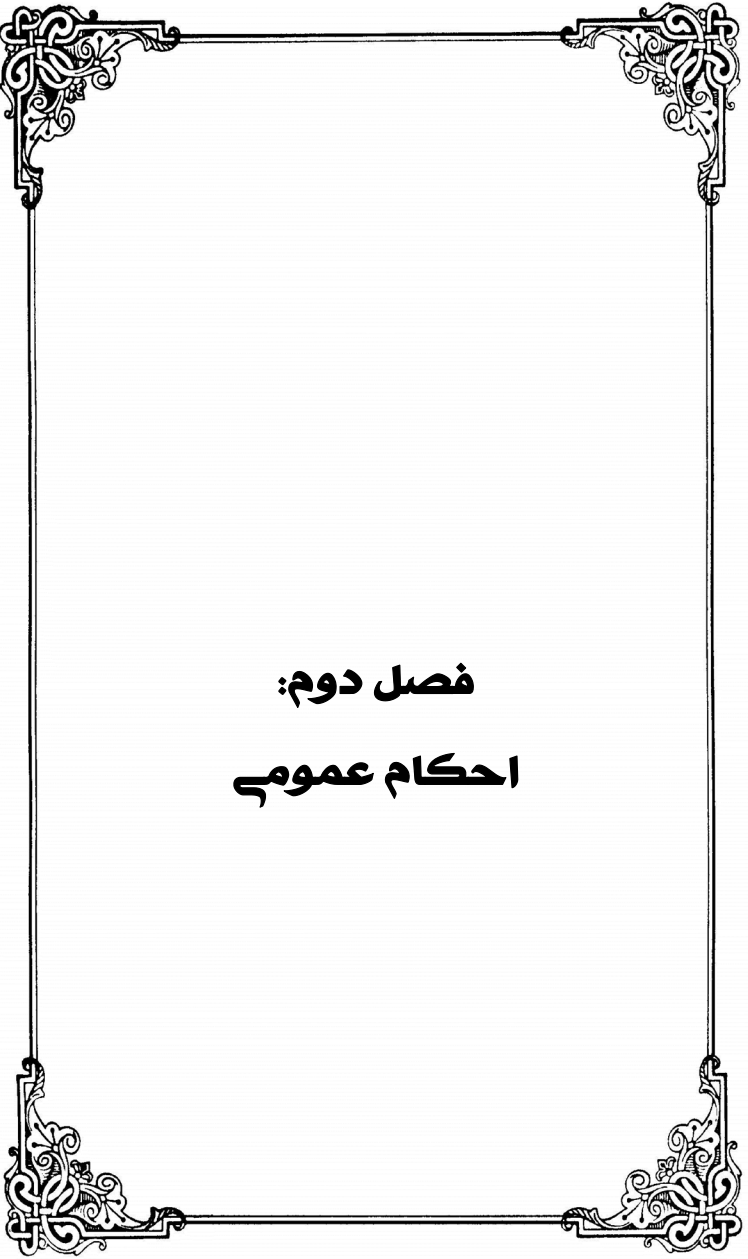
مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. توصیه‌های ویژه میقات
۲. توصیه‌های ویژه طواف
۳. توصیه‌های ویژه مسجدالحرام
۴. توصیه‌های ویژه سعی بین صفا و مروه

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

فصل دوم:
احكام عمومى

جلسه اول

موضوع: ضرورت و اهمیت شناخت احکام فقهی، تقلید

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. ضرورت و وجوب شناخت احکام به ویژه در حج
۲. شیوه‌های دستیابی و آموزش احکام دین
۳. معنای تقلید
۴. وجوب تقلید برای افراد غیر مجتهد و محتاط
۵. شرایط مرجع تقلید و راه شناخت ایشان
۶. شناخت مجتهد اعلم و لزوم تقلید از اعلم
۷. راه‌های دستیابی به فتاوی مراجع تقلید
۸. بقا بر تقلید
۹. تقلید ابتدایی از مرجع تقلید زنده
۱۰. عدول از مجتهدی به مجتهد دیگر

منابع:

- احکام دین
- رساله آموزشی
- احکام متبلا به حجاج

جلسه دوم

موضوع: طهارت

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. وضو
  - چگونگی وضو
  - مقدار واجب در شستشوی اعضای وضو
  - موارد وجوب وضو (طواف، نماز، نماز طواف و...)
  - مبطلات وضو
۲. تیمم
۳. غسل
  - اقسام غسل (واجب و مستحبی)
  - غسل‌های واجب
  - شرایط صحت غسل

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین
- احکام مبتلابه حجاج

جلسه سوم

موضوع: نماز (۱)

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. اهمیت و جایگاه نماز در اسلام
۲. مقدمات نماز
  - پوشش در نماز
  - مکان نمازگزار (نماز در هواپیما)
  - قبله، اذان و اقامه
۳. واجبات نماز
۴. مبطلات نماز
۵. نماز جماعت (نماز جماعت با اهل سنت)

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین
- احکام مبتلابه حجاج
- وحدت و همگرایی در صفوف نماز

جلسه چهارم

موضوع: نماز (۲)، روزه

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. نماز مسافر
- قصر و اتمام نماز در مکه و مدینه (اماکن تخییر)
- نماز در مشاعر در ایام تشریق
۲. نمازهای مستحبی (نماز زیارت، نماز تحیت)
۳. نماز قضا
۴. روزه قضا در سفر
۵. روزه مستحبی در سفر
- سه روز روزه مستحب در مدینه منوره برای
برآورده شدن حاجت
۶. روزه نذر در سفر

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین
- احکام مبتلابه حجاج

جلسه پنجم

موضوع: خمس و زکات، لقطه

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. موارد وجوب زکات و خمس
۲. احکام و مصرف خمس و زکات
۳. خمس فیش‌های ثبت‌نامی حج
۴. ارتباط زکات، خمس و حج
۵. اموال مجهول‌المالک (لقطه)

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین
- احکام مبتلابه حجاج

۴۶ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه هشتم

موضوع: وصیت، نذر

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. استحباب وصیت

۲. شیوه وصیت

۳. احکام وصیت

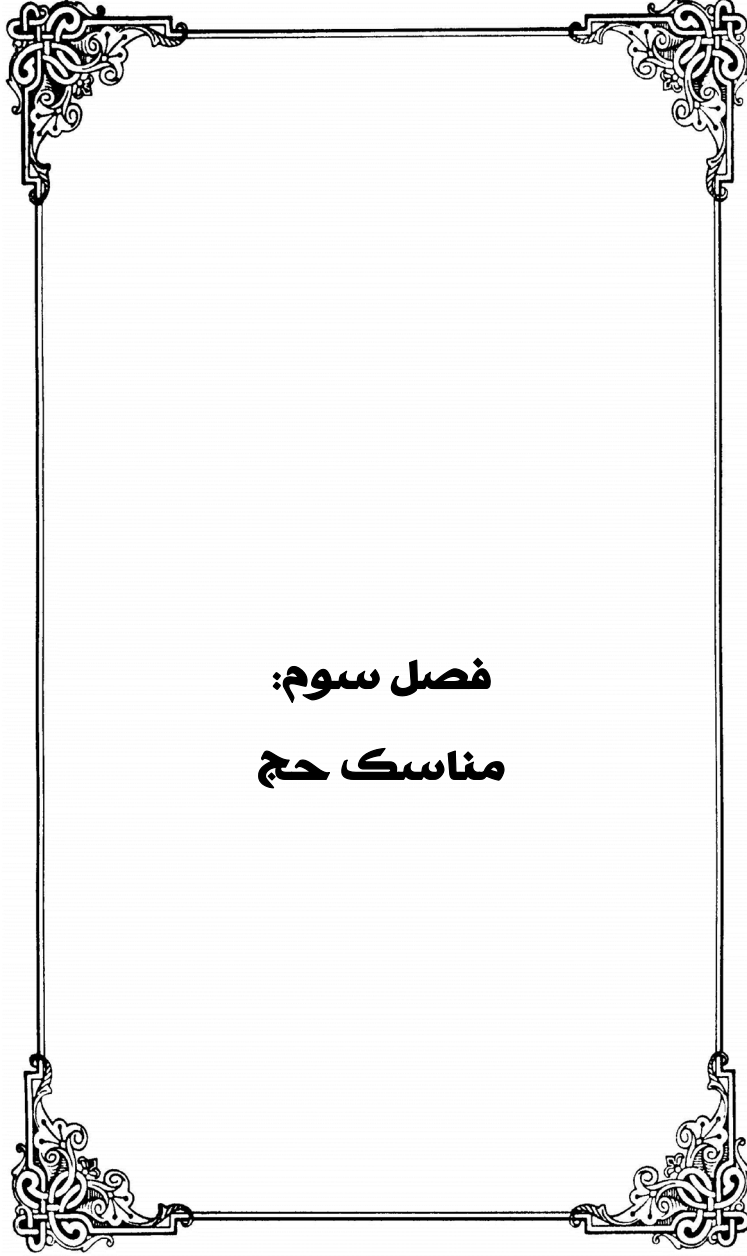
۴. کیفیت نذر

۵. احکام نذر

منابع:

- رساله آموزشی

- احکام دین

فصل سوم:
مناسک حج

جلسه اول

موضوع: اقسام حج و استطاعت

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. اقسام حج (واجب، مستحب)
۲. استطاعت (مالی، بدنی، طریقی)
۳. نیابت (شرایط نایب)
۴. وصیت حج (فیش حج متوفی)

منابع:

- مناسک محشی
- منتخب مناسک حج
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه دوم

موضوع: اجمالی از اعمال عمره و حج

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. اعمال عمره (کلیات: احرام، طواف، نماز طواف، سعی،

تقصیر)

۲. اعمال حج (کلیات: احرام، وقوف در عرفات، وقوف در

مشعر، بیتوته در منی، رمی جمرات، قربانی، حلق یا

تقصیر، اعمال مسجدالحرام)

منابع:

- مناسک محشی

- منتخب مناسک حج

- درسنامه فقه و مناسک

جلسه سوم

موضوع: میقات

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. مستحبات پیش از احرام
۲. زمان و مکان احرام
۳. واجبات احرام
  - پوشیدن لباس احرام
  - نیت احرام
  - تلبیه
۴. محرمات احرام

منابع:

- مناسک محشی
- منتخب مناسک حج
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه چهارم

موضوع: طواف

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. زمان طواف
۲. واجبات و شرایط طواف
۳. نماز طواف
- زمان و مکان نماز
- کیفیت نماز
۴. مستحبات طواف

منابع:

- مناسک محشی
- منتخب مناسک حج
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه پنجم

موضوع: سعی و تقصیر

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. سعی

- زمان و مکان سعی
- واجبات و شرایط سعی
- مستحبات سعی

۲. تقصیر

- زمان و مکان تقصیر
- کیفیت تقصیر
- آثار تقصیر (خروج از احرام)

منابع:

- مناسک محشی
- منتخب مناسک حج
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه نهم

موضوع: احکام بین حج و عمره تمتع

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. محرمات

- بیرون رفتن از مکه
  - انجام عمره مفرده
  - تراشیدن سر
  - کندن و چیدن درختان و گیاه حرم
۲. طواف مستحب

منابع:

- مناسک محشی
- منتخب مناسک حج
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه هفتم

موضوع: مروری اعمال عمره تمتع

مدت: ۲۵ دقیقه

سرفصل:

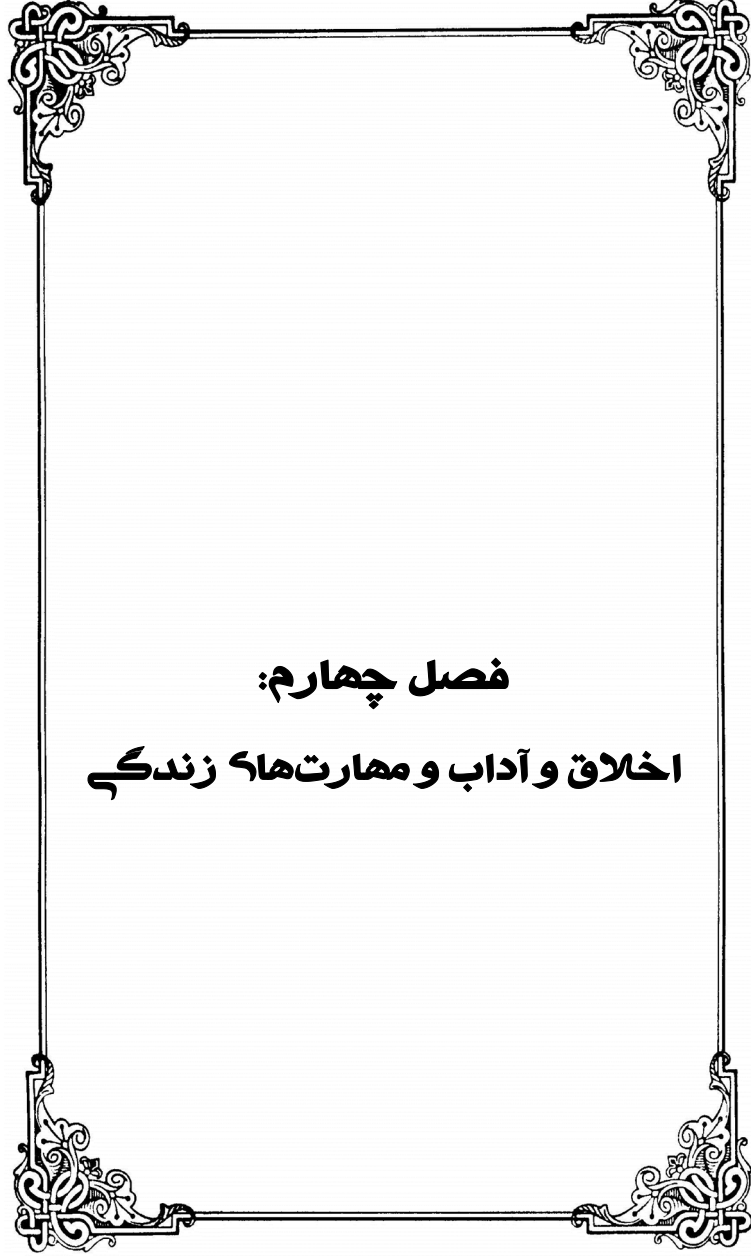
۱. واجبات و محرمات احرام
۵. واجبات و شرایط طواف
۶. نماز طواف
۳. سعی
۴. تقصیر

منابع:

- مناسک محشی
- منتخب مناسک حج
- درسنامه فقه و مناسک

فصل چہارم:

اخلاق و آداب و مہارت ہاں زندگی

جلسه اول

موضوع: ویژگی‌ها و آمادگی سفر

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. توفیق سفر حج و لزوم شکرگزاری
۲. ویژگی‌های سفر
۳. آمادگی معنوی
۴. توبه

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

۶۰. عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه دوم

موضوع: آداب سفر حج

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. حلالیت طلبی

۲. پرداخت دیون

۳. وصیت

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج

- اخلاق و آداب در حج و زیارت

جلسه سوم

موضوع: اخلاق در سفر

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. خیرخواهی، تعاون و خدمت به زائران
۲. عدم اذیت و آزار دیگران و مراعات حال آنان
۳. خوش رفتاری
۴. عدم سوءظن به دیگران
۵. گذشت و بردباری

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

۶۲ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه چهارم

موضوع: آداب حضور در حرمین

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. یادآوری عظمت میزبان
۲. آداب حضور از دیدگاه اولیای الهی
۳. ادب حضور در سفر حج
۴. ادب حضور در مدینه منوره و مکه مکرمه

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- درسنامه اسرار حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

جلسه پنجم

موضوع: آداب معاشرت در سفر (۱)

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. احترام به همسفران
۲. رعایت ادب در گفتار و رفتار
۳. رعایت حقوق همسفران و همراهان
۴. احترام و ادب نسبت به زائران سایر کشورها

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

جلسه ششم

موضوع: آداب معاشرت در سفر (۲)

مدت: ۱۵ دقیقه

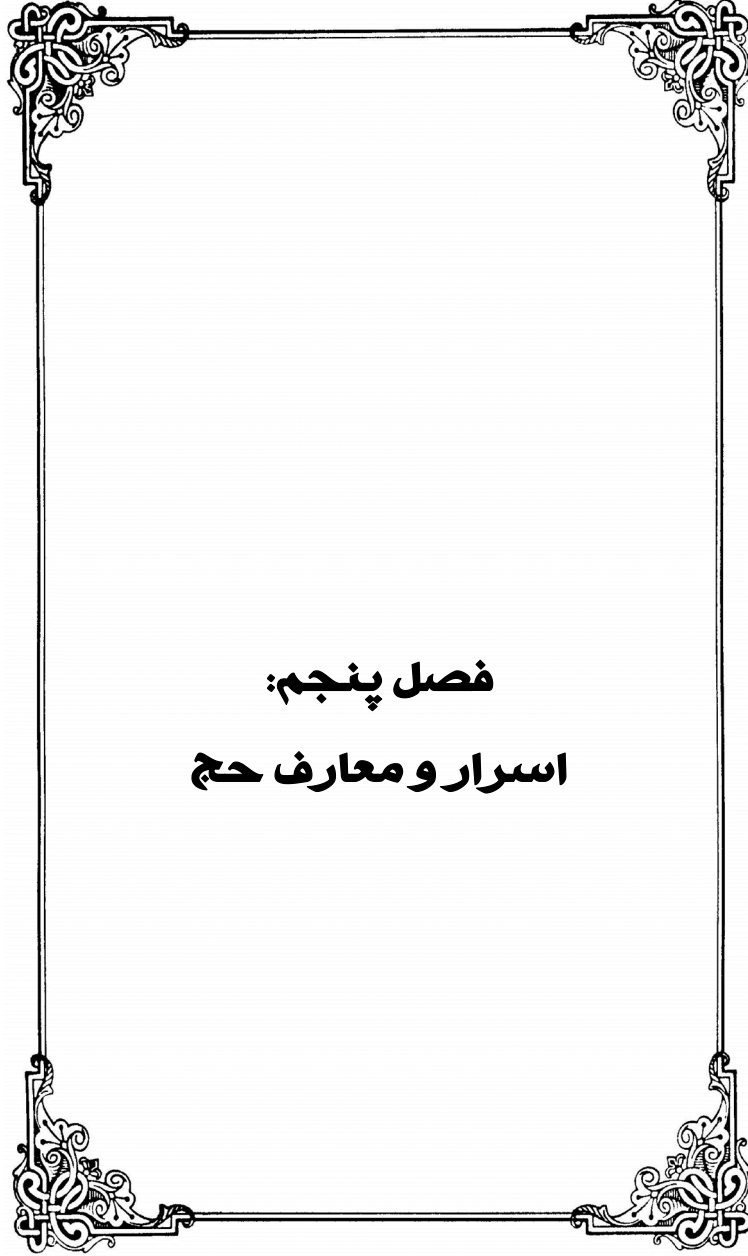
سرفصل:

۱. پرهیز از مجادله
۲. پرهیز از سخن چینی
۳. عفو و پذیرش عذر
۴. پرهیز از عیب‌جویی و تمسخر
۵. حیا و عفت در سفر

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

فصل پنجم:
اسرار و معارف حج

جلسه اول

موضوع: فلسفه و اسرار زیارت

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. معنا و مفهوم زیارت
۲. ضرورت و اهمیت زیارت
۳. اسرار زیارت (تجدید عهد، تولی، تبری، حضور در اماکن نورانی، اظهار خضوع و ادب)

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

جلسه دوم

موضوع: نیل به اهداف والای حج

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. لزوم معرفت نسبت به اسرار حج
۲. هماهنگی سیرت حج با سر حج
۳. حج، بازار آخرت
۴. حج، ریاضت مومن
۵. تمرین زندگی توحیدی

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج

- درسنامه اسرار حج

جلسه سوم

موضوع: اسرار میقات و احرام

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. راز نام‌گذاری میقات‌ها
۲. وجوب احرام در میقات و راز آن
۳. اسرار احرام (حقیقت احرام، وداع با گناه، رابطه احرام و توحید)
۴. نماز احرام، پیوند زائر با خداوند

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

۷۰♦ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه چهارم

موضوع: اسرار تلبیه

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. تجلی توحید در تلبیه
۲. مراتب و درجات تلبیه و لبیک‌گویان

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج

- درسنامه اسرار حج

جلسه پنجم

موضوع: اسرار حج

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

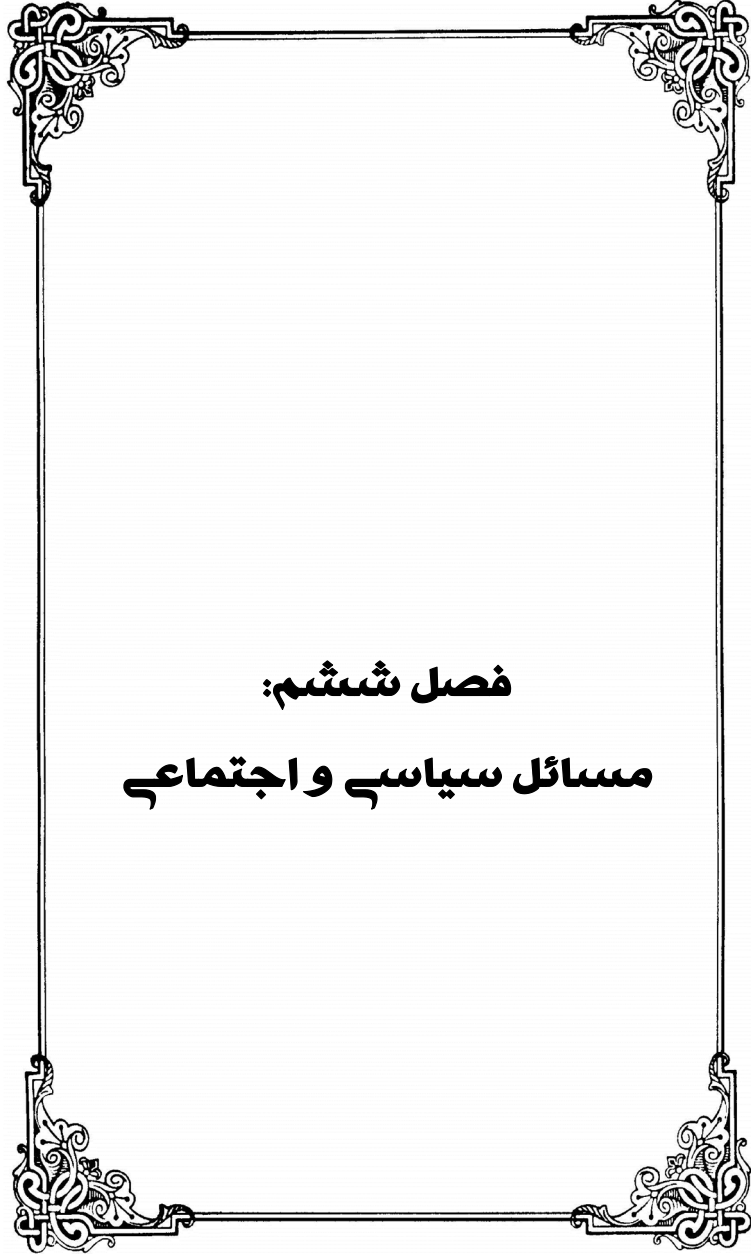
۱. اسرار تربیتی (تعبد، خدامحوری، تولی و تبری)
۲. اسرار سیاسی و اجتماعی (وحدت و همگرایی، دوری از شرک و طاغوت، اقتدار معنوی مسلمانان)

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

فصل ششم:
مسائل سیاسی و اجتماعی

جلسه اول

موضوع: حج و رهبری و نظام اسلامی

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. ضرورت پیوند با ولایت و رهبری دینی
۲. حج کانون پیوند با ولایت
۳. اجتناب از اختلافات سیاسی، جناحی و قومی
۴. شکرگزاری از نعمت نظام و شهدا
۵. امیدبخشی نسبت به آینده کشور در زائران (پیشرفت های علمی، علوم فضایی و هسته ای، فناوری های نوین، قدرت دفاعی، رشد نیروی انسانی)

منابع:

- مبانی دینی و سیاسی برائت از مشرکین
- ابعاد سیاسی و اجتماعی حج
- حج در اندیشه اسلامی

جلسه دوم

موضوع: مسؤولیت‌های اجتماعی و سیاسی حاجیان

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. اوضاع جهان اسلام و همدردی و همراهی
۲. غیرت دینی در دفاع از مسلمین
۳. رعایت شئون جمهوری اسلامی ایران در سفر

منابع:

- مبانی دینی و سیاسی برائت از مشرکین
- ابعاد سیاسی و اجتماعی حج
- صحیفه حج
- بصیرت
- گاهنامه بینش

فصل هفتم:
تاریخ و اماکن

جلسه اول

موضوع: حوادث از بعثت تا هجرت (۱۳ سال سختی و مقاومت)

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. بعثت پیامبر(ص)
- ❖ شرایط اجتماعی و سیاسی عصر رسالت
- ❖ اهداف بعثت
- ❖ موقعیت و زندگی و شخصیت پیامبر
۲. دعوت مردم به اسلام
- ❖ دعوت سری
- ❖ دعوت خویشاوندان
- ❖ دعوت عمومی
۳. استقامت در راه هدف
- نخستین ایمان آورندگان(امام علی (ع) و حضرت خدیجه)

منابع:

- فراهایی از تاریخ پیامبر اسلام
- تاریخ تحلیلی اسلام
- درسنامه تاریخ اسلام

جلسه دوم

موضوع: هجرت (مقاومت و پیروزی)

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. برخورد و مواضع مشرکان در مقابل پیامبر
۲. نخستین هجرت مسلمانان به حبشه
۳. زمینه سازی برای هجرت (بیعت عقبه و اعزام مبلغ به مدینه)
۴. ليله المبیت (سر آغاز هجرت)
۵. تشکیل نظام سیاسی اسلام

منابع:

- فراهایی از تاریخ پیامبر اسلام ﷺ
- تاریخ تحلیلی اسلام
- درسنامه تاریخ اسلام

جلسه سوم

موضوع: مسجدالحرام و اماکن متبرکه آن

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. میقات جحفه
۲. کعبه و بنای آن (ساختمان کعبه، پرده، ارکان کعبه)
۳. مسجدالحرام در دوره‌های تاریخی

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه
- درسنامه اماکن مذهبی

جلسه چهارم

موضوع: مسجدالحرام و اماکن متبرکه آن

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۴. کعبه و بنای آن (ساختمان کعبه، پرده، ارکان کعبه)
۵. مسجدالحرام در دوره‌های تاریخی
۶. زمزم
۷. مسعی
۸. درهای مسجدالحرام
۹. مقام

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه
- درسنامه اماکن مذهبی

فصل هشتم:
کلام و عقاید

جلسه اول

موضوع: مرجعیت دینی شیعه و اهل سنت

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. امامت و ولایت
۲. تأثیر مرجعیت دینی در اعتقادات و باورها
۳. تکالیف و رفتارها
۴. صحابه و جایگاه آنان

منابع:

- معالم المدرستین
- منشور عقاید امامیه
- امامت و رهبری

جلسه دوم

موضوع: توحید و شرک

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. توحید و اقسام آن (توحید ربوبی، عبادی و ...)

۲. شرک و اقسام آن

منابع:

- آموزش عقاید

- منشور عقاید امامیه

- فی رحاب اهل البيت عليهم السلام

- التوحید

جلسه سوم

موضوع: وهابیت

مدت: ۲۵ دقیقه

سرفصل:

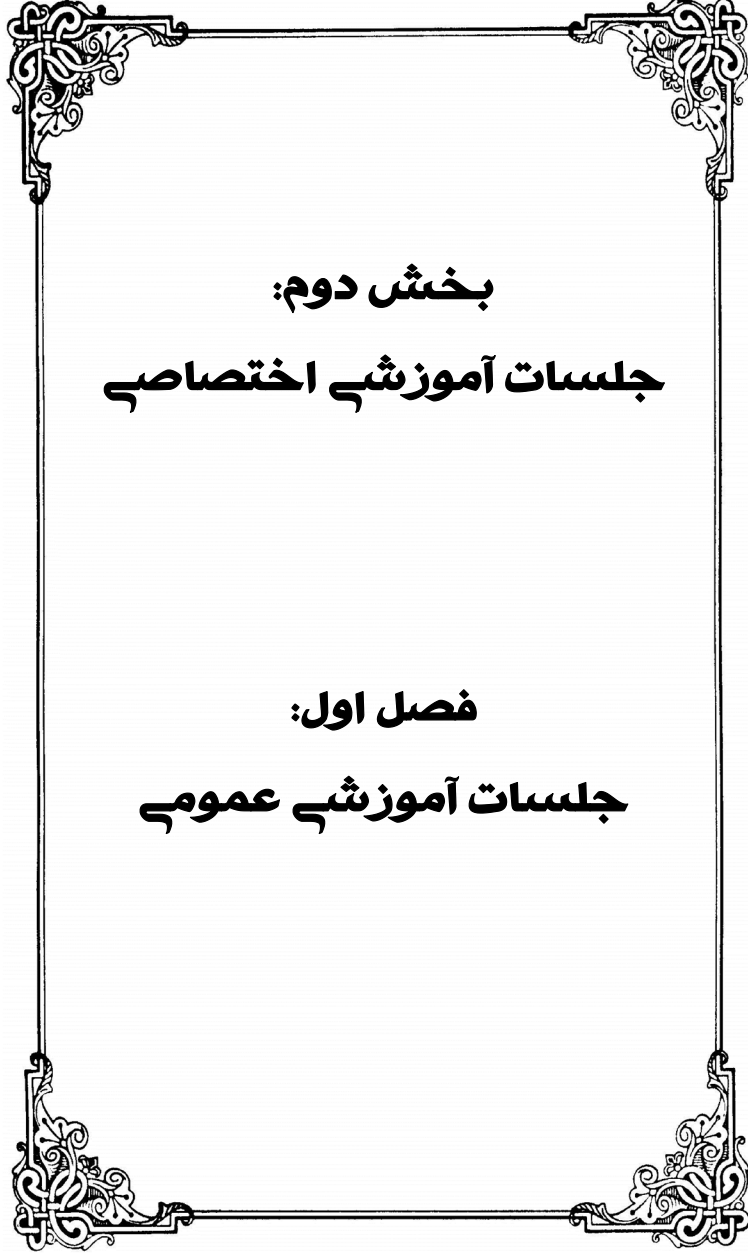
۱. پیشینه و شکل‌گیری
۲. اندیشه وهابیت
۳. تقابل اندیشه وهابیت با اندیشه اسلامی (با رویکرد انتقادی)
  - در تقابل با اهل سنت
  - در تقابل با شیعه

منابع:

- معالم المدرستین
- شناخت وهابیت
- وهابیت در سر دو راهی

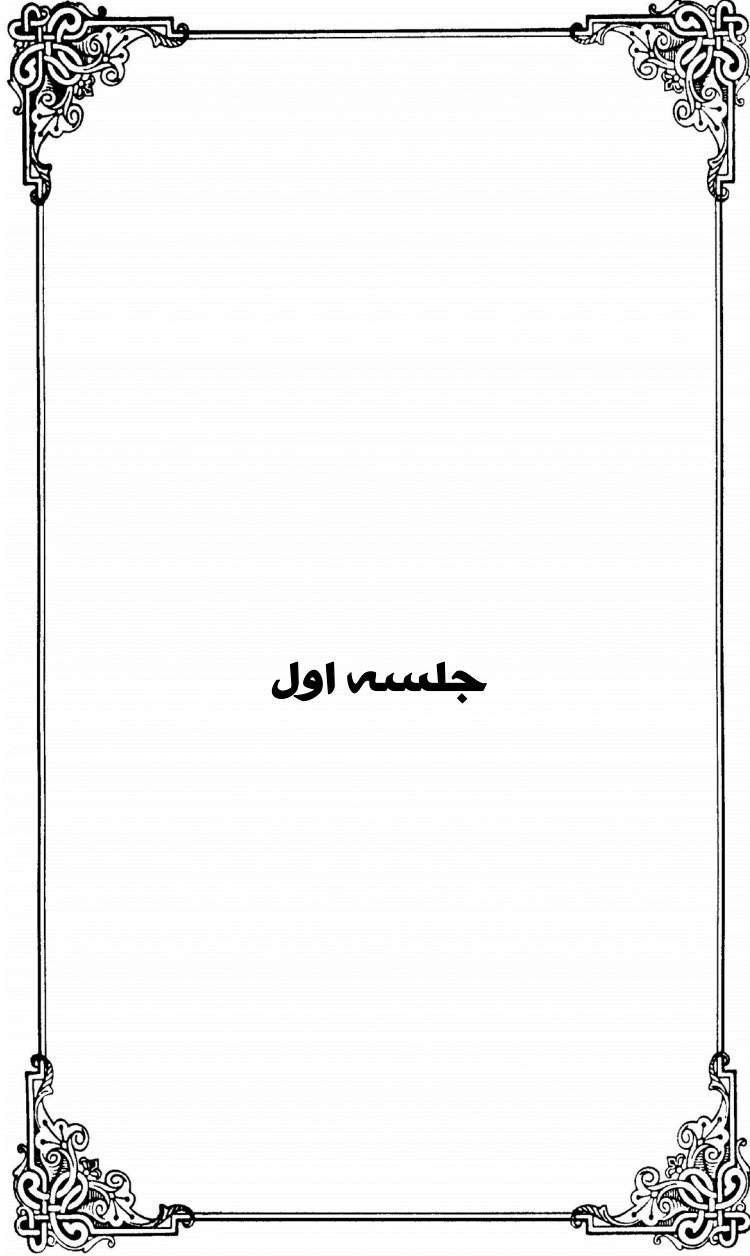

بخش دوم:
جلسات آموزش اختصاصی

فصل اول:
جلسات آموزش عمومی

جلسه اول

سلامت در حج

موضوع: سلامت بیماران در معرض خطر، سالمندان و بهداشت روان در

سرزمین وحی

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. توصیه‌های ویژه بیماران قلبی - عروقی در معرض خطر
۲. توصیه‌های ویژه بیماران تنفسی در معرض خطر
۳. توصیه‌های ویژه بیماران دیابتی در معرض خطر
۴. توصیه‌های ویژه بیماران دیالیزی در معرض خطر
۵. توصیه‌های ویژه بیماری‌های زمینه‌ای دیگر
۶. ملاحظات ویژه سالمندان
۷. بهداشت روان در حج
۸. عوامل مستعدکننده بروز اختلالات و راه‌های پیشگیری

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

احکام عمومی

موضوع: طهارت

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. وضو
۲. تیمم
۳. غسل
۴. قرائت نماز

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین
- احکام مبتلابه حجاج

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی

موضوع: اخلاق در سفر

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. مشکلات و لذات سفر
۲. آراستگی ظاهری و رعایت نظافت
۳. اجتناب از بازارگردی
۴. احترام به دیگران
۵. صبر و بردباری
۶. شرکت در نمازهای جماعت و مراسم و نیایش‌ها

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

مناسک حج

موضوع: اعمال عمره تمتع

مدت: ۲۵ دقیقه

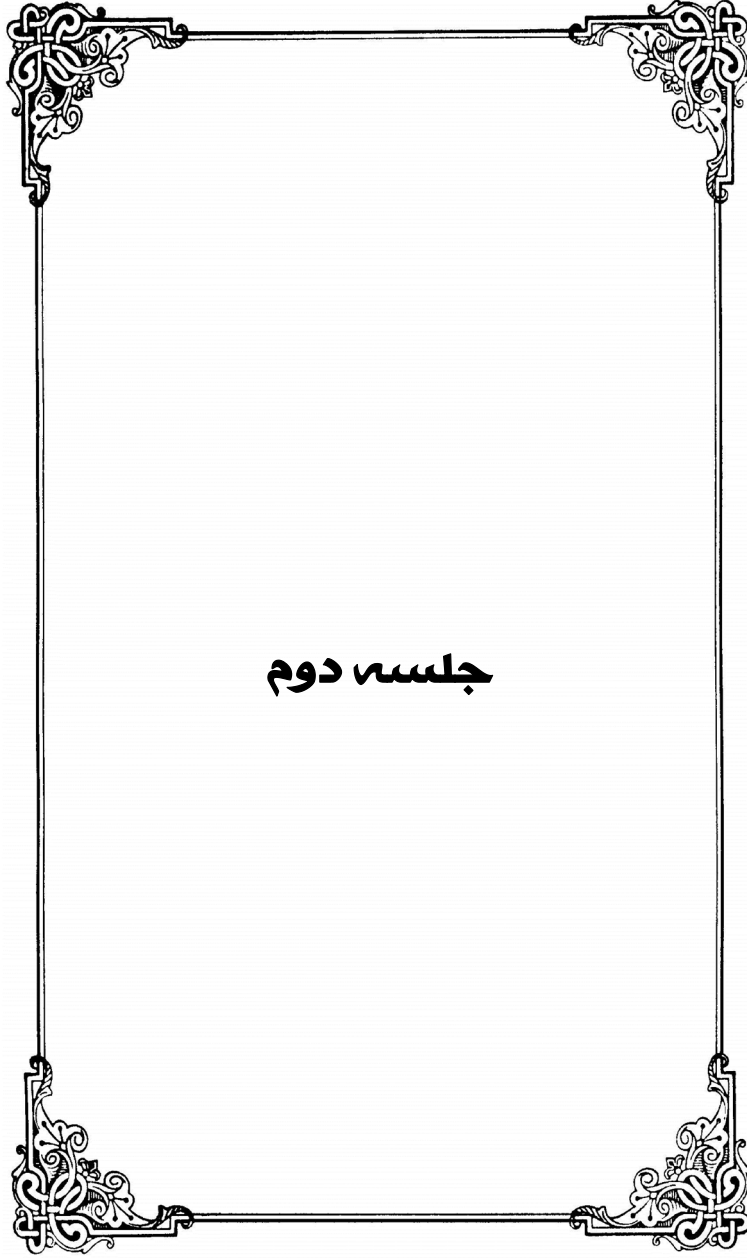
سرفصل:

۱. احرام در میقات
۲. محرّمات احرام
۳. طواف و نماز در مسجدالحرام
۴. سعی
۵. تقصیر

منابع:

- مناسک محشی
- منتخب مناسک حج
- درسنامه فقه و مناسک

احکام عمومی

موضوع: نماز، نذر، لقطه، وصیت

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. قرائت نماز
۲. نماز جماعت با اهل سنت (تفاوت، چگونگی)
۳. نماز مستحبی
۴. نماز در فرودگاه و هواپیما
۵. نذر
۶. لقطه حرم
۷. نحوه وصیت

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین
- احکام مبتلابه حجاج

۱۰۰ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی

موضوع: مدیریت معنوی در حج

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. پرهیز از غیبت، سخن چینی و عیب جویی
۲. رازداری
۳. ذکر خداوند و انس با قرآن
۴. زیارت و یاد امام عصر(عج)

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

مناسک حج

موضوع: مناسک مبتلابه حجاج

مدت: ۳۰ دقیقه

سرفصل:

۱. محرمات بین عمره و حج تمتع
۲. لقطه حرم
۳. اعمال مستحبی در مکه مکرمه

منابع:

- مناسک محشی
- منتخب مناسک حج
- درسنامه فقه و مناسک

تاریخ و اماکن

موضوع: اماکن مقدسه عربستان از جده تا مکه

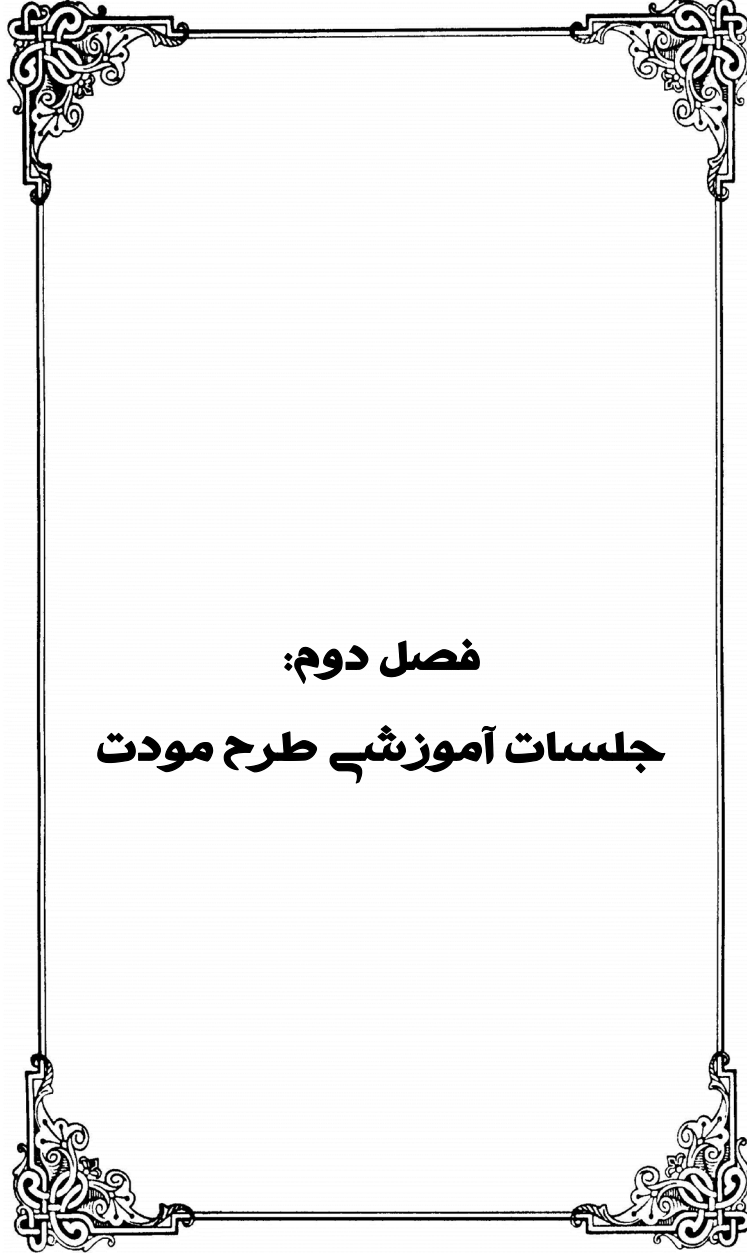
مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. جده و میقات جحفه
۲. مسجد الحرام
  - صحن‌های اطراف
  - درهای ورودی
  - طبقات مسجد الحرام
۳. کعبه
  - ارکان
  - پرده
  - مقام ابراهیم
  - حجر اسماعیل
  - حجر الاسود
۴. مسعى

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه
- درسنامه اماکن مذهبی

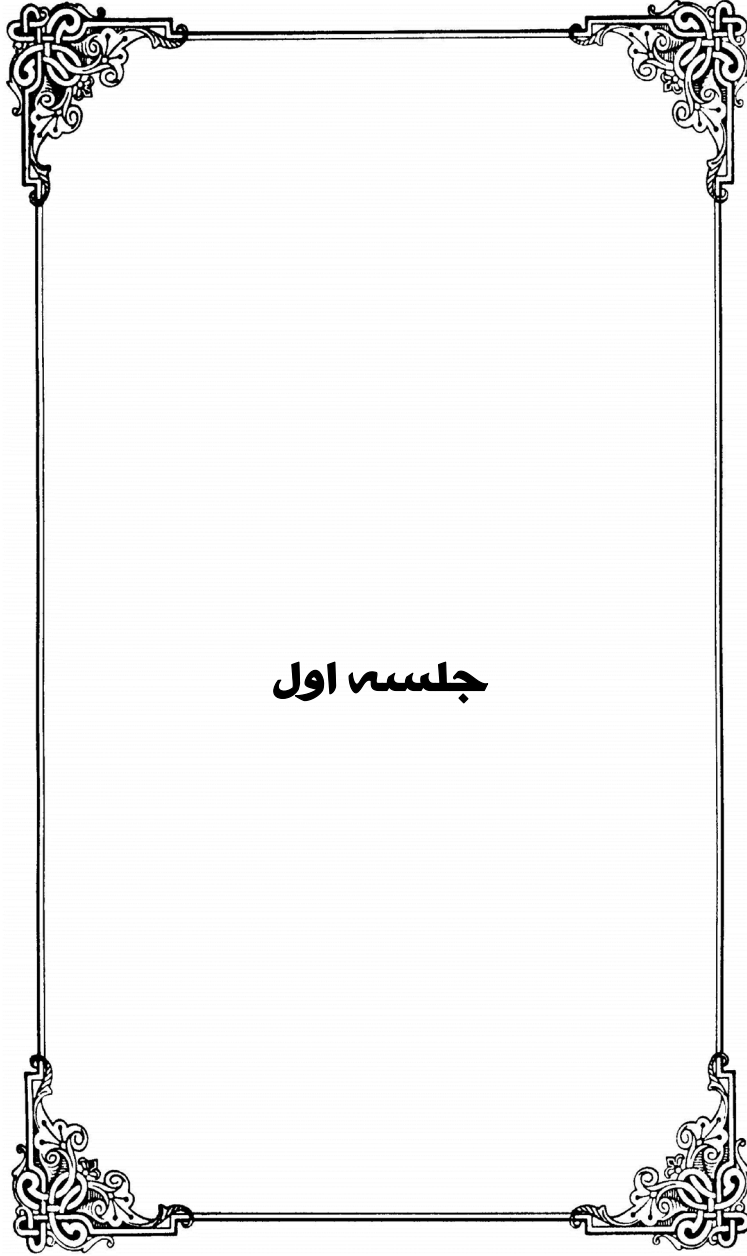

فصل دوم:

جلسات آموزشے طرح مودت

جلسه اول

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی

موضوع: اخلاق معاشرت

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. احترام، تواضع و خوش خلقی نسبت به زائران
۲. اجتناب از مجادله
۳. ترویج فرهنگ و معارف اهل بیت(ع)
۴. رعایت وحدت و همگرایی اسلامی

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

مسائل سیاسی و اجتماعی

موضوع: شناخت جمهوری اسلامی

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. ساختار نظام جمهوری اسلامی
۲. جایگاه اقلیت‌های دینی و مذهبی در قانون اساسی
۳. خدمات جمهوری اسلامی به اهل سنت
۴. نقش زنان در جمهوری اسلامی
۵. حج در کشورهای اسلامی و قوانین کشور میزبان

منابع:

- صحیفه حج
- گاهنامه بینش
- حج و بیداری اسلامی در اندیشه امام خمینی (ره)

کلام و عقائد

موضوع: آشنایی با تشیع و اهل تسنن

مدت: ۴۵ دقیقه

سرفصل:

۱. پیدایش تشیع
۲. منابع روایی شیعه
۳. تشیع در جهان اسلام
۴. معرفی مذاهب اربعه فقهی
۵. جایگاه صحابه در اندیشه اهل تسنن
۶. اهم منابع اهل تسنن
۷. اهل تسنن در ایران
۸. مشترکات شیعه و اهل تسنن

منابع:

- حقیقت تشیع
- فی رحاب اهل البيت عليه السلام، جلد‌های ۳۶ و ۴۳
- درآمدی بر فقه مقارن
- جزوه خدمات جمهوری اسلامی به اهل سنت ایران
- کلام مقارن
- معالم المدرستین
- فضائل الصحابه
- عشره مبشره

مسائل اجرایی طرح مودت

موضوع: تبیین طرح مودت

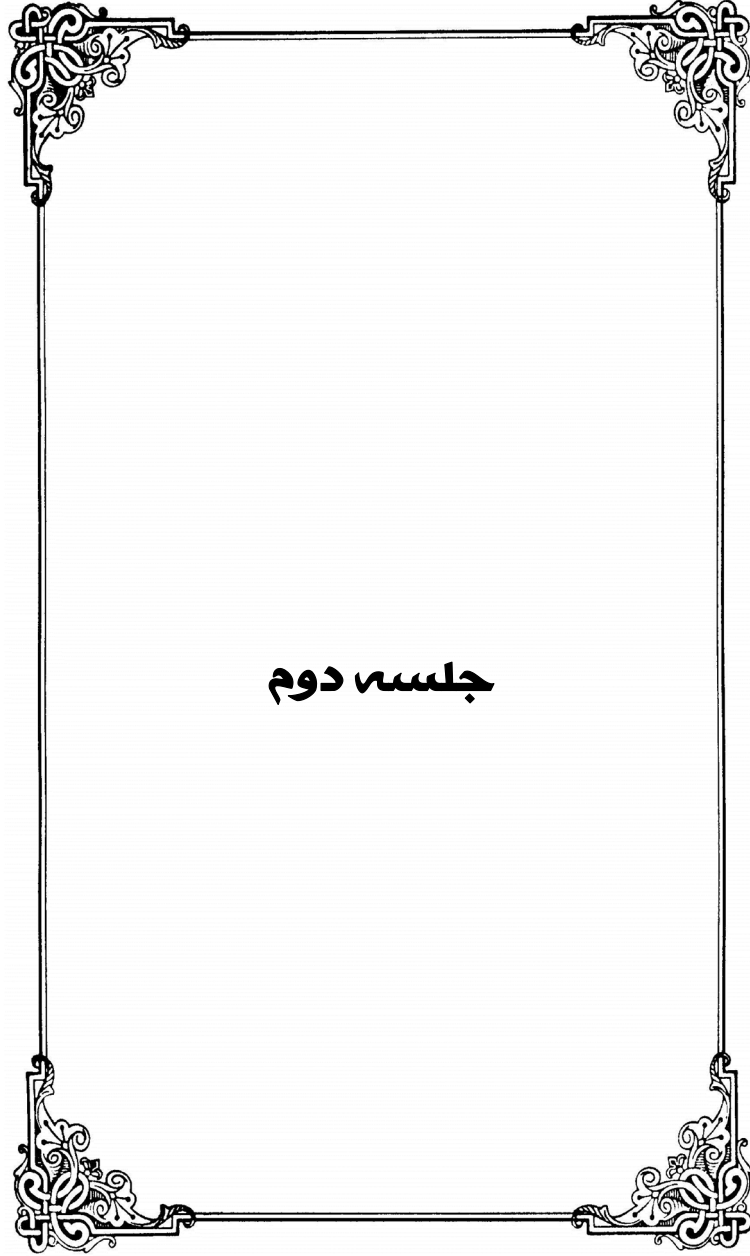
مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. هدف از اجرای طرح مودت
۲. چگونگی توجه به زائران دیگر با احترام و برخورد مودت‌انگیز
۳. هماهنگی با روحانی و مدیر کاروان
۴. ثبت دقیق گزارش‌ها در هتل
۵. رعایت مسائل امنیتی
۶. اجتناب از طرح مسائل اختلافی
۷. اجتناب از جدل و مناقشات

منابع:

- دستورالعمل طرح مودت

جلسه دوم

اسرار و معارف حج

موضوع: اسرار سیاسی حج

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. حج و ولایت
۲. حج و وحدت امت اسلامی
۳. دفاع از مظلوم
۴. حج اولیای الهی

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

کلام و عقائد

موضوع: شناخت وهابیت و پاسخ به اهم شبهات آنها

مدت: ۴۵ دقیقه

سرفصل:

۱. پیدایش و آشنایی با وهابیت
۲. نسبت سلفیت با وهابیت
۳. پاسخ به شبهات (جایگاه و منزلت اهل بیت، لعن و سب، تحریف قرآن، توسل، شفاعت، زیارت اهل قبور و عزاداری، سجده بر مهر)
۴. تفاوت های شیعه و سنی در وضو، نماز، مهدویت، حج

منابع:

- درسنامه وهابیت (پیدایش، جریان‌ها و کارنامه)
- گاهنامه کلامی بینش (شماره سوم)
- میزان الحق
- فی رحاب اهل البیت علیهم السلام جلد‌های ۱، ۸، ۱۹، ۲۱، ۳۱ و ۳۳
- چرا عزاداری می‌کنیم؟
- نزاهت قرآن از تحریف
- التمهید

آشنایی با جهان اسلام

موضوع: حج و جهان اسلام مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. جغرافیای انسانی جهان اسلام
۲. جریان‌های سیاسی و اجتماعی در جهان اسلام
۳. مواضع نسبت به جمهوری اسلامی ایران
۴. محورهای وحدت آفرین مسلمانان
۵. حج و جهان اسلام

منابع:

- صحیفه حج
- گاهنامه بینش
- حج و بیداری اسلامی در اندیشه امام خمینی (ره)

۱۱۶ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

مسائل اجرایی طرح مودت

موضوع: مهارت‌های ارتباطی با زائران

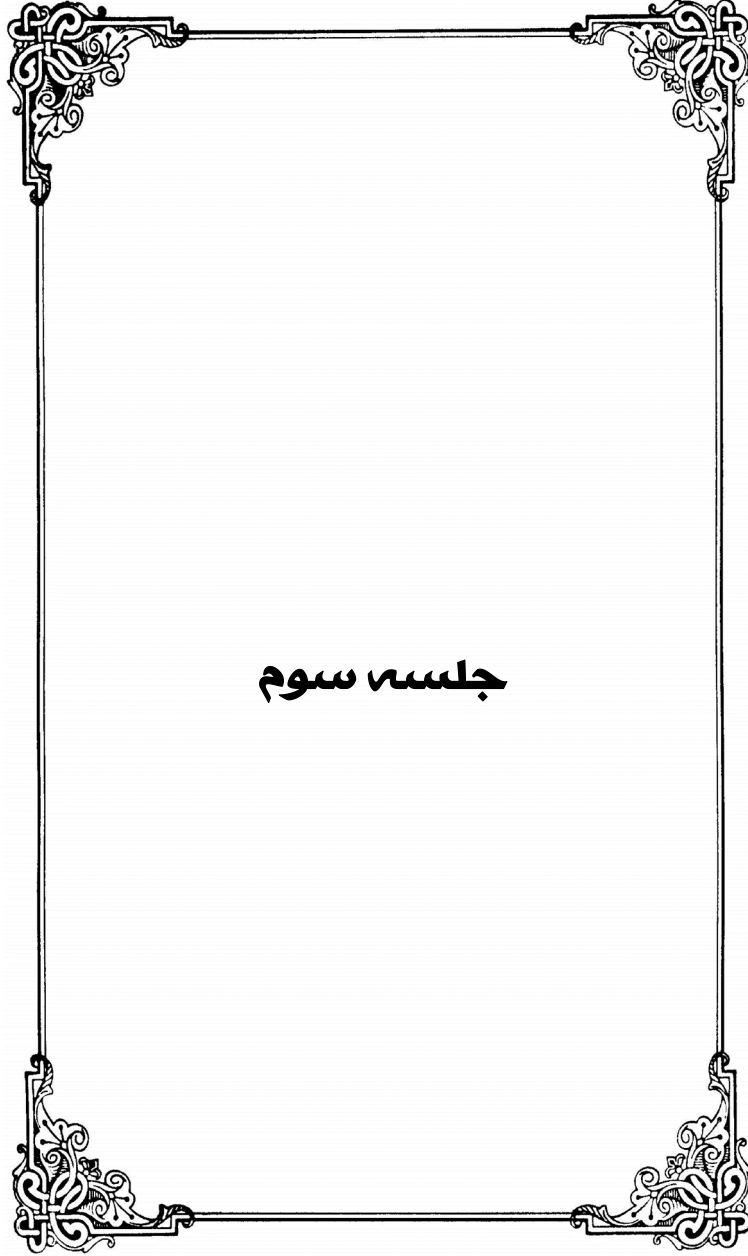
مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. مخاطب شناسی
۲. ارتباط و گفت‌وگوی مؤثر
۳. نکاتی که باید در برقراری ارتباط رعایت شود

منابع:

- جزوه نکاتی پیرامون ارتباطات حجاج

آشنایی با کشورهای اسلامی

موضوع: فرهنگ، آداب و رسوم کشورهای اسلامی

مدت: ۴۰ دقیقه

سرفصل:

۱. فرهنگ، آداب و رسوم کشورهای اسلامی

- کشورهای عربی (مصر، عربستان، عراق و...)
- کشورهای آسیای میانه (ترکیه، آذربایجان و...)
- کشورهای شرق آسیا (مالزی، اندونزی و...)
- کشورهای افریقایی (نیجریه و...)
- کشورهای شبه قاره (هند، پاکستان و...)

منابع:

- درسنامه آشنایی با کشورهای اسلامی
- وضعیت‌شناسی جهان اسلام و مسلمانان در مناطق مختلف
- آشنایی با کشورهای اسلامی جنوب شرق آسیا

۱۲۰ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

کلام و عقاید

موضوع: شناخت تطبیقی شیعه و اهل تسنن

مدت: ۵۰ دقیقه

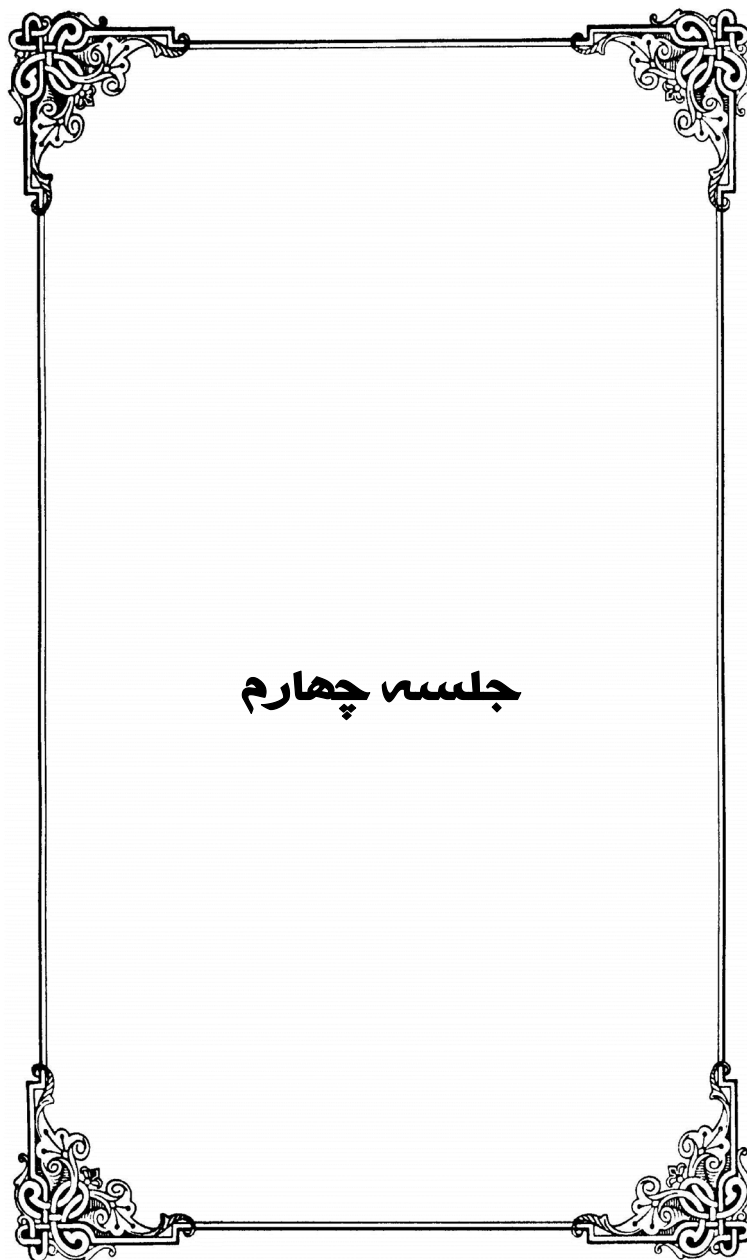
سرفصل:

۱. مشترکات فکری شیعه با اهل تسنن
۲. تفاوت‌های فکری شیعه با اهل تسنن
۳. جریان‌های فکری شیعه و اهل تسنن

منابع:

- میزان الحق
- فی رحاب اهل البيت عليه السلام
- حقیقت تشیع

جلسه چہارم

جریان شناسی گروه های تکفیری

موضوع: گروه های تکفیری و نقد اندیشه های آنها

مدت: ۴۰ دقیقه

سرفصل:

۱. مفهوم شناسی تکفیر
۲. علل پیدایش و سیر تاریخی
۳. اقسام تکفیر (اعتقادی و سیاسی)
۴. اندیشه های تکفیری
۵. گروه های تکفیری
۶. مواضع علمای جهان اسلام نسبت به تکفیر

منابع:

- گاهنامه کلامی بینش
- حرمت تکفیر مسلمانان براساس فتاوی مراجع تقلید

کلام و عقاید

موضوع: پاسخ به شبهات

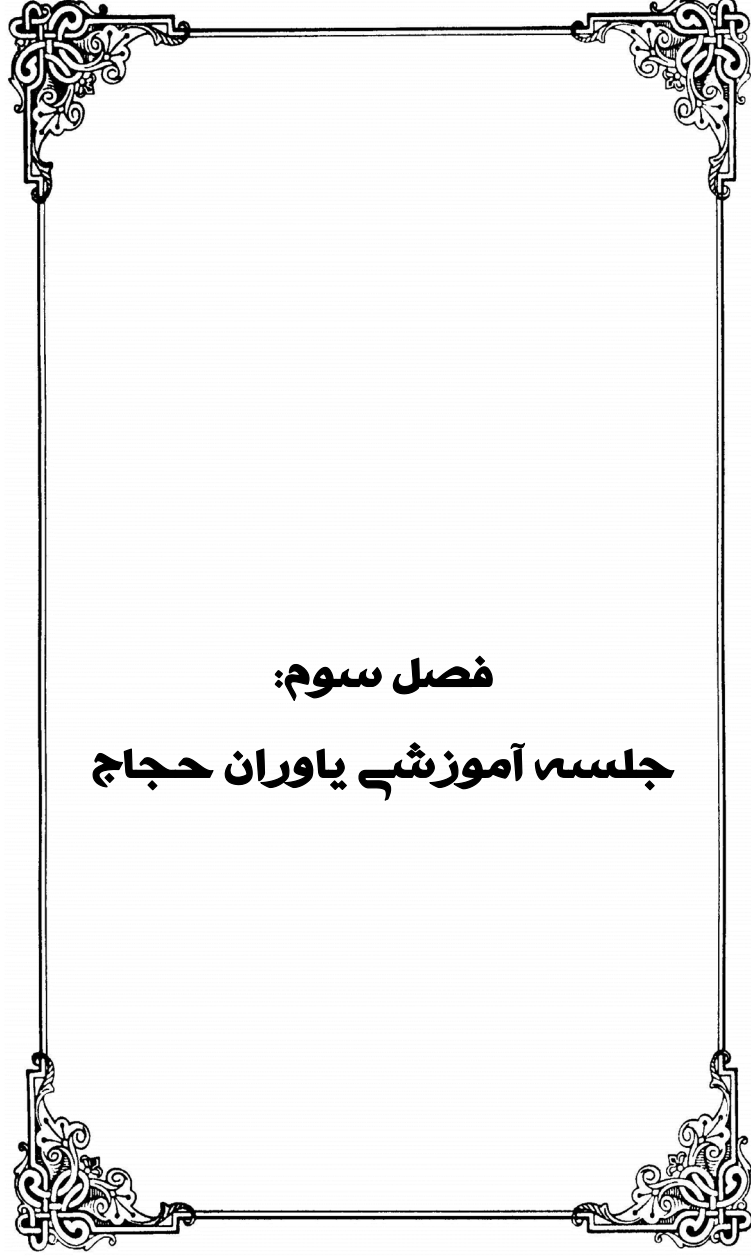
مدت: ۵۰ دقیقه

سرفصل:

۱. مسائل عقیدتی (جایگاه و منزلت اهل بیت، لعن و سب، تحریف قرآن، توسل، شفاعت، زیارت اهل قبور، عزاداری، مهدویت، نسبت زیارت کربلا و حج و...)
۲. مسائل سیاسی و اجتماعی (رهبری و ولایت فقیه، مواجهه با استکبار، وحدت جهان اسلام، حج سیاسی و...)
۳. مسائل فقهی (وضو، اذان، نماز، تکتف، جمع بین صلاتین، سجده بر مهر، مناسک حج و...)

منابع:

- میزان الحق
- فی رحاب اهل البيت عليه السلام جلد‌های ۱، ۸، ۱۹، ۲۱، ۳۱ و ۳۳
- چرا عزاداری می‌کنیم؟
- نزاهت قرآن از تحریف
- التمهید فی علوم القرآن

فصل سوم:

جلسہ آموزشے یوران حجاج

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی

موضوع: فرهنگ خدمت‌رسانی به زائران

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. ویژگی‌های و مشکلات سفر حج
۲. اهمیت و پاداش تعاون و خدمت به دیگران
۳. سیره معصومان در سفر حج (خدمت به زائران)
۴. نشاط معنوی و انبساط فرهنگی

منابع:

- خدمت‌گذاری به زائران در فرهنگ
- آداب سفر حج

مسائل سیاسی و اجتماعی

موضوع: حج و سیاست

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. خدمات جمهوری اسلامی به حج و حاجیان
۲. ضرورت اتحاد و وحدت میان حجاج
۳. حج در کشورهای اسلامی و قوانین کشور میزبان

منابع:

- صحیفه حج
- حج‌گزاری در کشورهای اسلامی (مجله میقات، ش ۱۰)
- راه وحدت امت اسلامی
- افراط‌گرایی مذهبی (آسیب‌شناسی وحدت اسلامی)

تاریخ و اماکن

موضوع: آشنایی با مکه مکرمه و مدینه منوره

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

مکه شناسی:

۱. معرفی شهر مکه (نقشه خوانی)
۲. راههای ورودی به مسجد الحرام
۳. معرفی محل اسکان ایرانیان
۴. موقف (ایستگاه اتوبوس)
۵. طرح توسعه مسجد الحرام
۶. طبقات
۷. راههای ورودی به طبقات مسعی و مطاف

مدینه شناسی:

۱. معرفی شهر مدینه
۲. مسجد النبی و درب های ورودی
۳. ساعت اختصاصی خواهران در روضه منوره
۴. بقیع (معرفی مرقد های شریف و ساعات زیارت)
۵. معرفی اماکن اطراف مسجد النبی
۶. مسجد شجره، درب های ورودی و موقف ها (ایستگاه)

منابع:

- دستورالعمل های حج

برنامه‌های فرهنگی حج

موضوع: آشنایی با برنامه‌های فرهنگی موسم حج

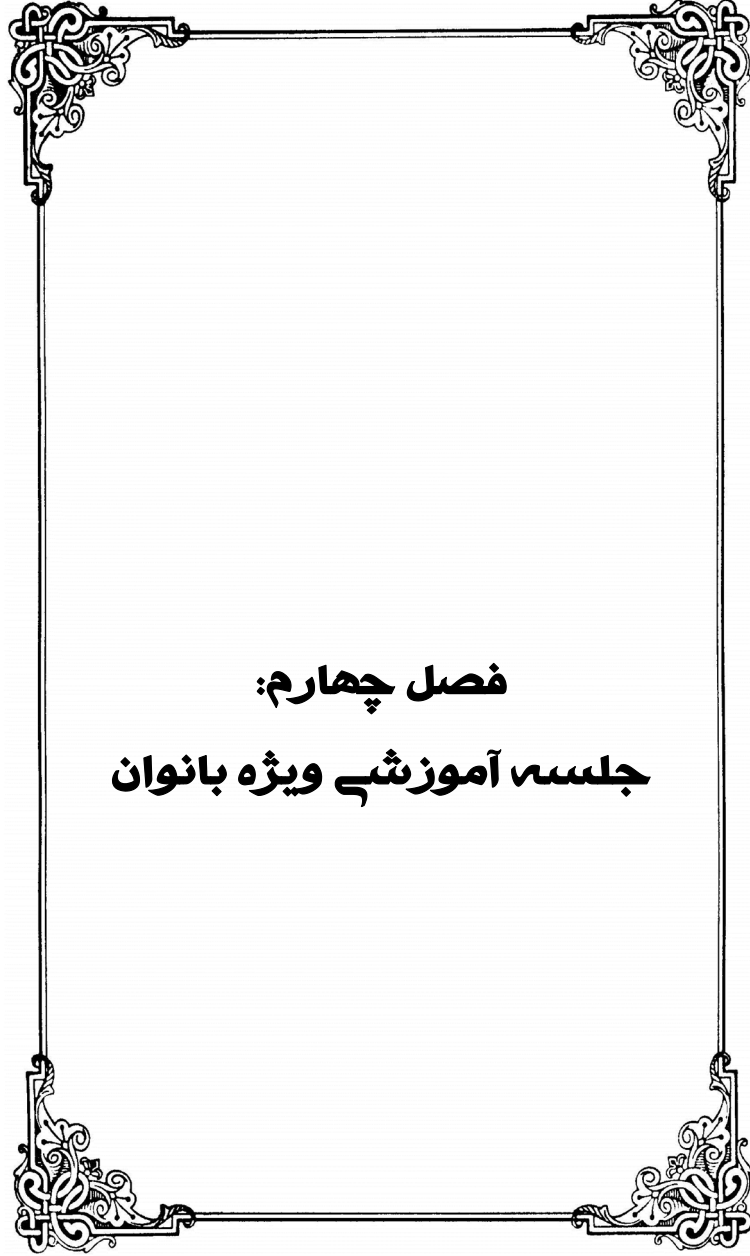
مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. شورای فرهنگی کاروان
۲. شورای فرهنگی مجموعه
۳. ویژه‌برنامه‌های فرهنگی زائران
  - زیارت دوره ویژه
  - مراسم و محافل مذهبی و مناسبتی
  - تحلیل از خانواده شهدا و ایثارگران
  - برنامه‌های قرآنی

منابع:

- برنامه فرهنگی حج تمتع

فصل چہارم:
جلسہ آموزشی ویژه بانوان

احکام عمومی

موضوع: احکام بانوان

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. حیض

- شرایط حیض

- انواع زن‌های حائض

۲. استحاضه

- عبادات و غسل استحاضه

- طواف و نماز و غسل استحاضه

۳. نذر احرام پیش از سفر

۴. اذن شوهر در نذر و سفر

منابع:

- احکام مبتلا به حجاج

- احکام دین

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی

موضوع: اخلاق در سفر

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. آداب حضور در سرزمین وحی در کشور میزبان

- حضور در بقیع و مقابر
- حضور در روضه نبوی
- حضور در نماز جماعت

۲. اجتناب از خرافات

۳. حیا و عفاف و حجاب

- شیوه تعامل با مردان به ویژه در فروشگاه‌ها
- پوشش مناسب به ویژه لباس احرام

منابع:

- آداب سفر حج

مناسک حج

موضوع: مناسک حج ویژه بانوان

مدت: ۲۰ دقیقه

سرفصل:

۱. احرام در منطقه جحفه
۲. احرام معذورین (حائض، مستحاضه)
۳. نذر در احرام
۴. محرمات احرام (ویژه بانوان)
۵. طواف و نماز معذورین در مسجد الحرام
۶. طهارت مستحاضه در طواف و نماز

منابع:

- مناسک محشی
- درسنامه فقه و مناسک

سلامت در حج

موضوع: سلامت بانوان

مدت: ۲۰ دقیقه

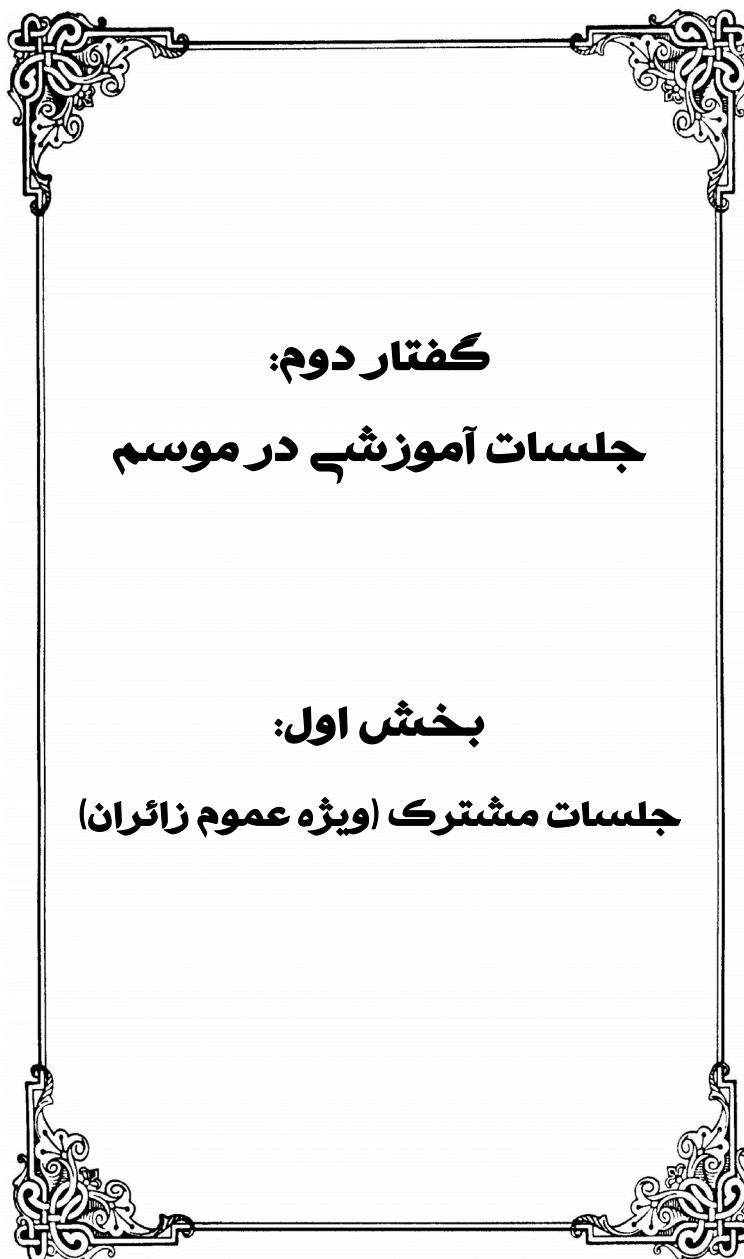
سرفصل‌ها:

۱. مسائل پزشکی مرتبط با احکام بانوان
۲. مسائل مرتبط با عادت ماهانه بانوان
۳. چگونگی مصرف داروهای ضد بارداری (OCP)
۴. رعایت مسائل بهداشتی ویژه زنان
۵. بارداری و حج تمتع

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

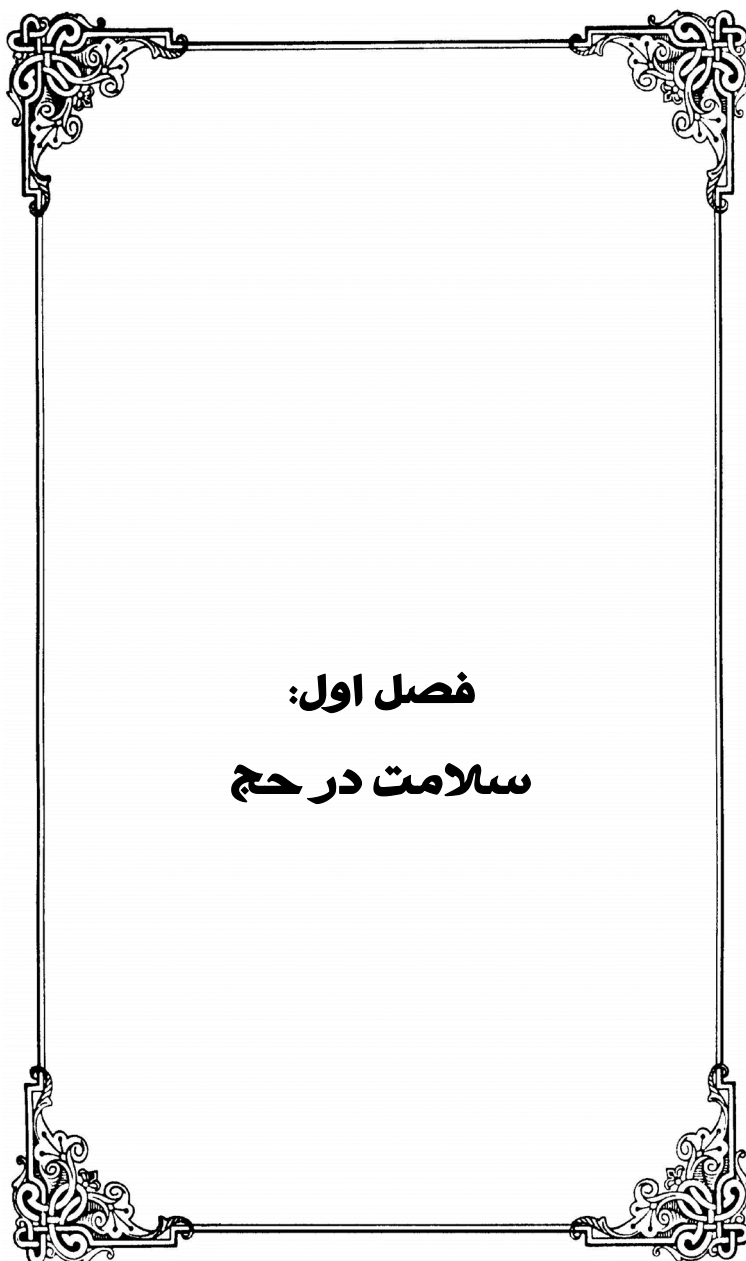
گفتار دوم:

جلسات آموزشی در موسم

بخش اول:

جلسات مشترک (ویژه عموم زائران)

فصل اول:

سلامت در حج

جلسه اول

موضوع: بهداشت محیط و خدمات درمانی در حج

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. رعایت نظافت و بهداشت در اتاق‌ها و محیط زندگی جهت تضمین سلامت و جلوگیری از بروز بیماری‌های واگیر
۲. توصیه‌های لازم در استفاده از سرویس‌های بهداشتی
۳. رعایت بهداشت در خیابان‌ها و اماکن عمومی و همراه داشتن دستمال کاغذی
۴. تذکر به استفاده از بطری‌های آب معدنی یک‌بار مصرف
۵. سفارش به استحمام روزانه، شستن مرتب پاها و جوراب، جهت جلوگیری از ایجاد بوی بد در فضاهای عمومی و اتاق‌ها
۶. بیان علائم سرماخوردگی و اجتناب از مصرف خودسرانه دارو
۷. تذکر در مورد شستن میوه‌ها قبل از خوردن
۸. چگونگی ارائه خدمات درمانی با سیستم ارجاع
۹. آشنایی با مراکز درمانی و بیمارستان‌های عربستان و توصیه‌های خاص در مورد آنها
۱۰. بروز حوادث و اعزام بیماران به بیمارستان

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

۱۴۲ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه دوم

موضوع: سلامت در ایام تشریق

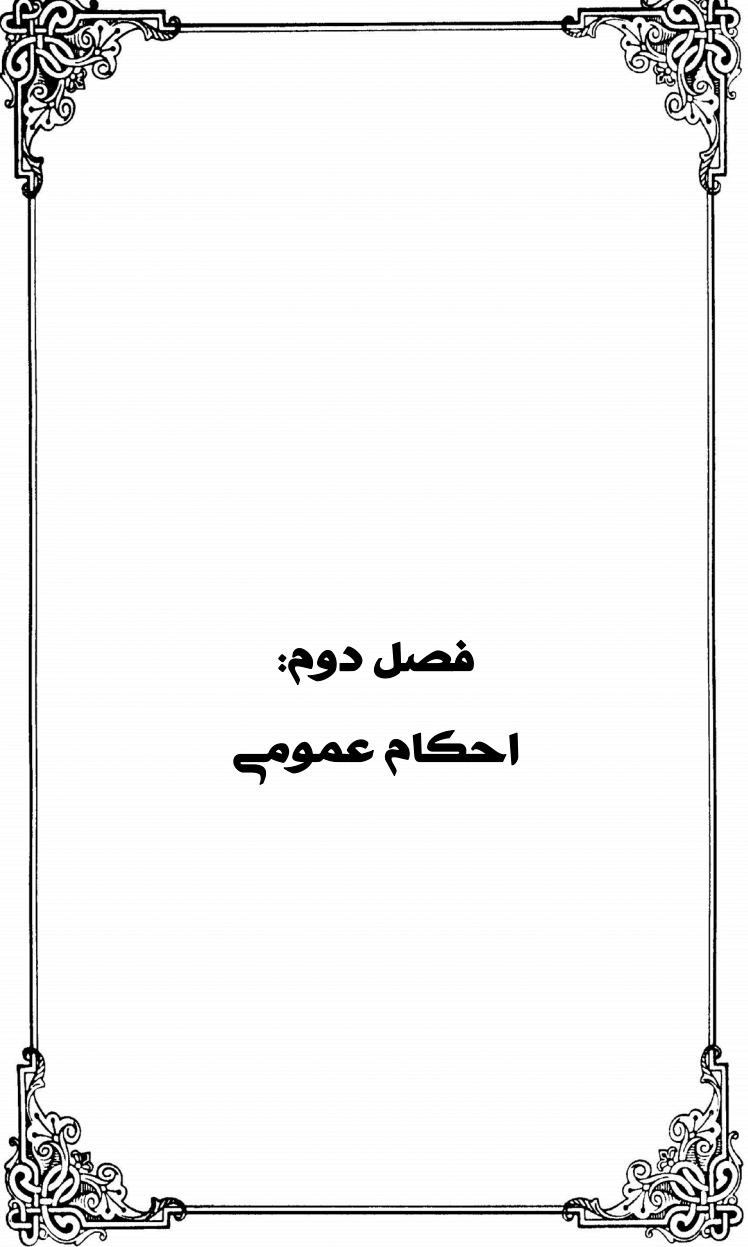
مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل‌ها:

۱. توصیه‌های ویژه وقوف در عرفات، مشعرالحرام و منی
۲. وقوف اضطراری بیماران
۳. حلق بهداشتی
۴. توصیه‌های ویژه رمی جمرات

منبع:

- جزوه «راهنمای سلامت در حج»

فصل دوم:
احكام عمومى

جلسه اول

موضوع: نماز

مدت: ۵ دقیقه

سرفصل:

۱. نماز (قصر و اتمام، استداره، اتصال صفوف، نماز اهل سنت، نماز جماعت و اهمیت آن)
۲. وضو با آب زمزم و شرب

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه دوم

موضوع: احکام حرم و مسجد

مدت: ۵ دقیقه

سرفصل:

۱. لقطه
۲. احکام مسجد
۳. مستحبات (نماز، قرآن)
۴. نماز قضا
۵. حرمت کشیدن نخ پرده کعبه
۶. بیرون نبردن اشیاء داخل مسجدالحرام و مسجدالنبی (قرآن)

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین
- درسنامه فقه و مناسک

عناوین و سرفصل‌های آموزشی ❖ ۱۴۷

جلسه سوم

موضوع: مشاعر

مدت: ۵ دقیقه

سرفصل:

۱. نماز در مشاعر
۲. برداشتن سنگ از مشاعر

منابع:

- درسنامه فقه و مناسک

- مناسک محشی

جلسه چهارم

موضوع: زیارت

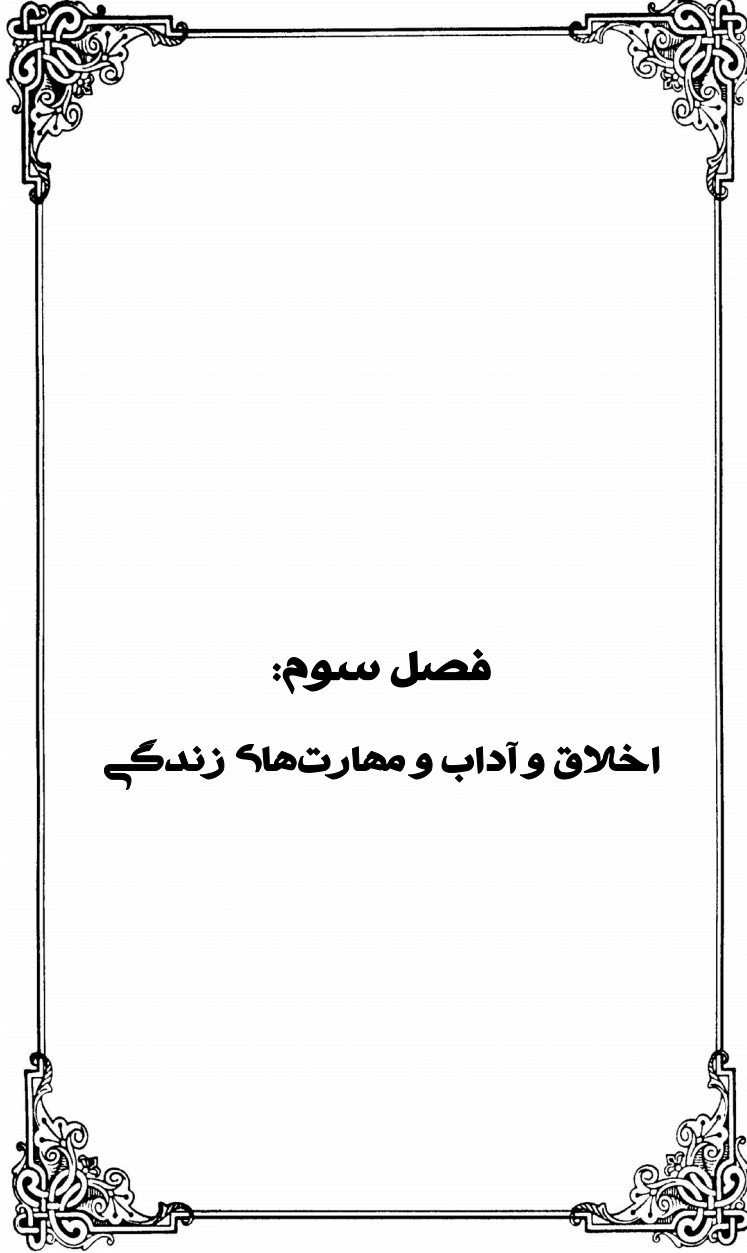
مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. اوقات زیارت
۲. احکام زیارت
۳. نیابت در زیارت
۴. نماز زیارت
۵. نماز تحیت مساجد

منابع:

- رساله آموزشی
- احکام دین

فصل سوم:

اخلاق و آداب و مهارت‌هاک زندگی

جلسه اول

موضوع: چگونه حاجی بمانیم (۱)

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. مراقبت از انجام واجبات و ترک محرمات
۲. اهمیت دادن به نوافل
۳. شرکت در نمازهای جماعت و اقامه نماز اول وقت
۴. انس با قرآن کریم
۵. ذکر مداوم
۶. دعا و نیابت برای دیگران

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج
- اخلاق و آداب در حج و زیارت

۱۵۲ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه دوم

موضوع: چگونه حاجی بمانیم (۲)

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. یادکردن عهدها و پیمان‌ها

۲. توبه

۳. طلب آمرزش گناهان

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج

- اخلاق و آداب در حج و زیارت

جلسه سوم

موضوع: دستاوردهای اخلاقی حج (۱)

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. توجه به مکارم اخلاقی

۲. خوش اخلاقی

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج

- اخلاق و آداب در حج و زیارت

۱۵۴ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه چهارم

موضوع: دستاوردهای اخلاقی حج (۲)

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. تواضع و فروتنی

۲. آداب حضور در مشاعر

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج

- اخلاق و آداب در حج و زیارت

جلسه پنجم

موضوع: اغتنام فرصت‌ها و آداب حج

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. هدیه و سوغات سفر حج

۲. وداع با حرمین

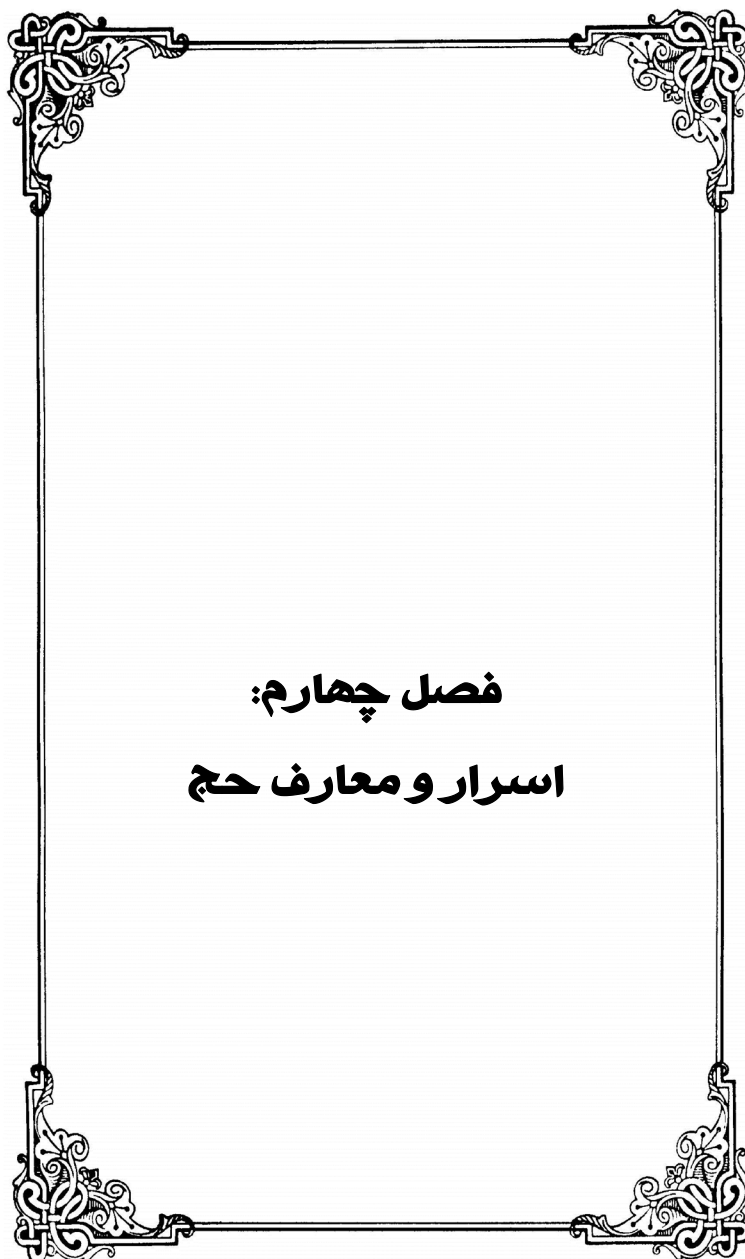
۳. رعایت اخلاق در خانواده

منابع:

- درسنامه آداب سفر حج

- اخلاق و آداب در حج و زیارت

فصل چہارم:
اسرار و معارف حج

جلسه اول

موضوع: اسرار طواف

مدت: ۵ دقیقه

سرفصل:

۱. اسرار طواف (خدا محوری)
۲. چهار رکن کعبه و ارکان وجودی انسان کامل
۳. راز عدد هفت در اشواط طواف و...
۴. اسرار نماز طواف
۵. سر نماز طواف خلف مقام ابراهیم

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج

- درسنامه اسرار حج

جلسه دوم

موضوع: اسرار سعی و تقصیر

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. صفا و مروه از شعائر الهی
۲. بزرگداشت شعائر
۳. سعی بین صفا و مروه و تردد میان خوف و رجاء
۴. راز هروله و احساس ذلت در برابر خداوند
۵. اسرار تقصیر و حلق ((شعار بندگی و رقیّت، قطع تعلقات و وابستگی‌ها، پالایش عیوب و رذایل، تواضع و فروتنی، ولایت سرّ باطنی حلق و تقصیر، نشانه امنیت و نجات))

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

جلسه سوم

موضوع: اسرار عرفات

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. سر عرفه
۲. عرفه و ولایت
۳. دعا و نیایش در عرفه و راز کمال آدمی

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

۱۶۲ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه چهارم

موضوع: اسرار مشعر الحرام

مدت: ۵ دقیقه

سرفصل:

۱. سر مشعر الحرام
۲. دعا و نیایش در مشعر الحرام
۳. اسرار آداب و اعمال (جمع آوری سنگ ریزه، نیت وقوف و...)

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

جلسه پنجم

موضوع: اسرار اعمال در منا

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. سرّ قربانی (تقرب و تقوا، تجلی ایشار و تسلیم، ذبح مقام حیوانی و کشتن هوای نفسانی، یاد کردن ابراهیم علیه السلام و اسماعیل علیه السلام، بزرگداشت شعائر الهی، دوری از طمع و حرص)
۲. اسرار منا (هماهنگی و همسانی مردم، سرزمین ذکر، تولدی نو، سرزمین آرزوها، طلب آمرزش، فرصت برای خواستن‌ها)
۳. اسرار رمی جمرات (مبارزه با شیاطین درونی و بیرونی، سر طهارت در رمی، توجه به عظمت خداوند و ضعف شیطان)

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

۱۶۴ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه ششم

موضوع: اسرار نفر

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. اسرار نفر (کوچ از منا روز دوازدهم)
۲. اسرار طواف نساء و نماز آن
۳. کمال حج (لقاء با امام)

منابع:

- درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج
- درسنامه اسرار حج

فصل پنجم:
مسائل سیاسی و اجتماعی

جلسه اول

موضوع: برائت از مشرکین

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. مبانی و ضرورت (برائت در قرآن و سیره معصومان(ع))
۲. برائت از مشرکین از نگاه حضرت امام(ره) و مقام معظم رهبری

منابع:

- مبانی دینی و سیاسی برائت از مشرکین
- حج در اندیشه اسلامی
- صحیفه حج

جلسه دوم

موضوع: اخوت اسلامی

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. ضرورت و نیازها
۲. همگرایی و تقریب
۳. آسیب‌ها و عوامل تفرقه (فرقه‌گرایی، تعصب‌ها، قوم‌گرایی و ملی‌گرایان)

منابع:

- مبانی دینی و سیاسی برائت از مشرکین
- ابعاد سیاسی و اجتماعی حج
- حج در اندیشه اسلامی

فصل ششم:
مناسک حج

جلسه اول

موضوع: اعمال بین عمره و حج تمتع

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. محرمات بین عمره تمتع و حج تمتع
۲. طواف مستحبی و نیابتی
۳. جمع آوری سنگ ریزه برای رمی جمرات در مکه

منابع:

- مناسک محشی
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه دوم

موضوع: مناسک ویژه بانوان مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. جمع آوری سنگ ریزه برای رمی جمرات در مکه
۲. احرام بانوان معذور در مکه مکرمه
۳. وقوف در مشاعر (اختیاری و اضطراری)
۴. طهارت بانوان معذور در اعمال مشاعر
۵. رمی شبانه (شب دهم)
۶. نیابت شبانه بانوان (رمی جمره عقبه)

منابع:

- مناسک محشی
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه سوم

موضوع: اعمال حج تمتع (۱)

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. اعمال حج تمتع
۲. احرام در مکه
۳. محرمات احرام حج تمتع
۴. استظلال در مشاعر
۵. وقوف در عرفات (زمان، مکان و شرایط)

منابع:

- مناسک محشی
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه چهارم

موضوع: اعمال حج تمتع (۲)

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. وقوف مشعر الحرام (زمان و مکان و شرایط)
۲. اعمال واجب و مستحب در مشعر الحرام
۳. وقوف معذورین در مشعر الحرام
۴. اعمال روز دهم ذیحجه (رمی جمره عقبه، قربانی، تقصیر یا حلق)
۵. رمی شبانه ویژه بانوان و معذورین (شب دهم ذیحجه)
۶. نیابت در رمی شبانه

منابع:

- مناسک محشی
- درسنامه فقه و مناسک

عناوین و سرفصل‌های آموزشی ❖ ۱۷۵

جلسه پنجم

موضوع: ترتیب و موالات در اعمال

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. توالی و ترتیب اعمال

۲. موالات در اعمال منا (روز دهم ذیحجه)

منابع:

- مناسک محشی

- درسنامه فقه و مناسک

جلسه نهم

موضوع: اعمال منا و مکه

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. اعمال منا (واجب، مستحب)
۲. رمی جمرات ثلاثه در روزهای یازدهم و دوازدهم
۳. خروج از منا
۴. اعمال پنجگانه مسجدالحرام (طواف، نماز طواف، سعی، طواف نساء، نماز طواف نساء)

منابع:

- مناسک محشی
- درسنامه فقه و مناسک

جلسه هفتم

موضوع: عمره مفرده

مدت: ... دقیقه

سرفصل:

۱. احرام از ادنی الحل
۲. طواف، نماز طواف، سعی، تقصیر، طواف نساء، نماز طواف نساء
۳. نیابت در انجام عمره مفرده

منابع:

- مناسک محشی
- درسنامه فقه و مناسک

فصل هفتم:
تاریخ و اماکن

جلسه اول

موضوع: اماکن اطراف مسجد الحرام

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. شعب ابی طالب
۲. مولد النبی
۳. مقبره البنات
۴. منزل حضرت خدیجه (مولد حضرت فاطمه)
۵. کوه ها و بناهای اطراف مسجد الحرام

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه
- درسنامه اماکن مذهبی

جلسه دوم

موضوع: پیامبر در مکه

مدت: ۵ دقیقه

سرفصل:

۱. نوجوانی و جوانی پیامبر در مکه

۲. صلح حدیبیه

۳. غزوات

- خیبر

- فتح مکه

- حنین

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه

- حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه

- درسنامه اماکن مذهبی

جلسه سوم

موضوع: اماکن و آثار اسلامی مکه مکرمه

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. قبرستان معلاة و مدفونین در آن
۲. مسجد جن
۳. مشهد شهدای فح
۴. جبل النور(غار حراء)
۵. جبل الثور

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه
- درسنامه اماکن مذهبی

۱۸۴ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه چهارم

موضوع: سیره عبادی پیامبر خدا (ص)

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. نماز
۲. حج
۳. قرآن
۴. ذکر و دعا

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه
- درسنامه اماکن مذهبی

جلسه پنجم

موضوع: مشاعر و اماکن مقدسه

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. عرفات
  - مسجد نمره
  - جبل الرحمه
۲. مشعر الحرام
  - مسجد مشعر الحرام
۳. وادی محسر
۴. سرزمین منا
  - جمرات
  - مسجد الخیف
  - مسجد البیعه
  - معیصم (قربانگاه)

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه
- درسنامه اماکن مذهبی

۱۸۶ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه ششم

موضوع: مدینه و آثار اسلامی

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. شناخت یشرب

۲. مسجد النبی

۳. جنه البقیع

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه

- درسنامه اماکن مذهبی

جلسه هفتم

موضوع: حیات و سیره حضرت زهرا و ائمه بقیع(ع)

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. حیات و سیره حضرت زهرا(س)
۲. حیات و سیره امام حسن (ع)
۳. حیات و سیره امام سجاد(ع)
۴. حیات و سیره امام باقر(ع)
۵. حیات و سیره امام صادق(ع)

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- درسنامه اماکن مذهبی

۱۸۸ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه هشتم

موضوع: سیره اخلاقی و اجتماعی معصومین(ع)

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. سیره تربیتی و سبک زندگی

۲. سیره اجتماعی

۳. سیره سیاسی

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه

- درسنامه اماکن مذهبی

جلسه نهم

موضوع: غزوات و اماکن مدینه منوره

مدت: ۳۰ دقیقه

سرفصل:

۱. مسجد قبا
۲. مسجد قبلتین
۳. مساجد احزاب(خندق)
۴. احد
۵. حجه الوداع و واقعه غدیر و رحلت پیامبر(ع)
۶. غزوات

- بدر
- احد
- احزاب
- خیبر

منابع:

- آثار اسلامی مکه و مدینه
- درسنامه اماکن مذهبی

فصل هشتم:
کلام و عقاید

جلسه اول

موضوع: مسائل کلامی و اعتقادی شیعه

مدت: ۱۵ دقیقه

سرفصل:

۱. زیارت
۲. توسل
۳. شفاعت
۴. حیات برزخی
۵. تبرک

منابع:

- معالم المدرستین
- فی رحاب اهل البيت عليهم السلام
- منشور عقاید امامیه
- عالم برزخ

جلسه دوم

موضوع: مهدویت در اسلام

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. خصوصیات حضرت مهدی(عج) در روایات
۲. امام زمان(عج) و تولد و خاندان ایشان
۳. فلسفه غیبت امام عصر(عج)
۴. امام زمان(عج) و عمر طولانی
۵. بهره مردم از امام(عج) در عصر غیبت
۶. مهدویت در متون اهل سنت

منابع:

- معالم المدرستین
- منشور عقاید امامیه
- ره‌توشه تبلیغ (ویژه مهدویت)

جلسه سوم

موضوع: قرآن

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. وحی در اسلام
۲. جایگاه قرآن در اسلام
۳. تدوین قرآن کریم
۴. تحریف قرآن

منابع:

- بیست گفتار
- نزاهت قرآن از تحریف
- تحریف‌ناپذیری قرآن

جلسه چهارم

موضوع: معاد

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. معاد در اسلام (با استفاده از آیات قرآن و روایات)

۲. معاد و آثار تربیتی و اجتماعی آن

۳. معاد و حج

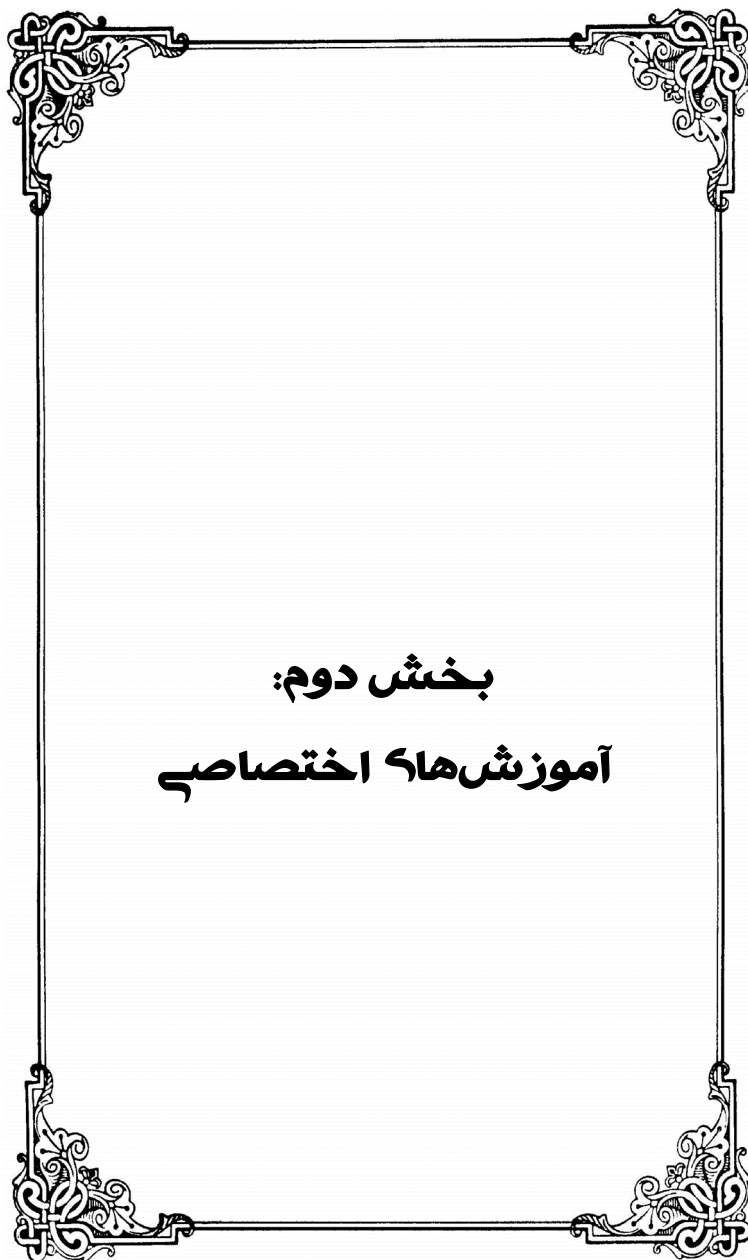
منابع:

- منشور عقاید امامیه

- معاد

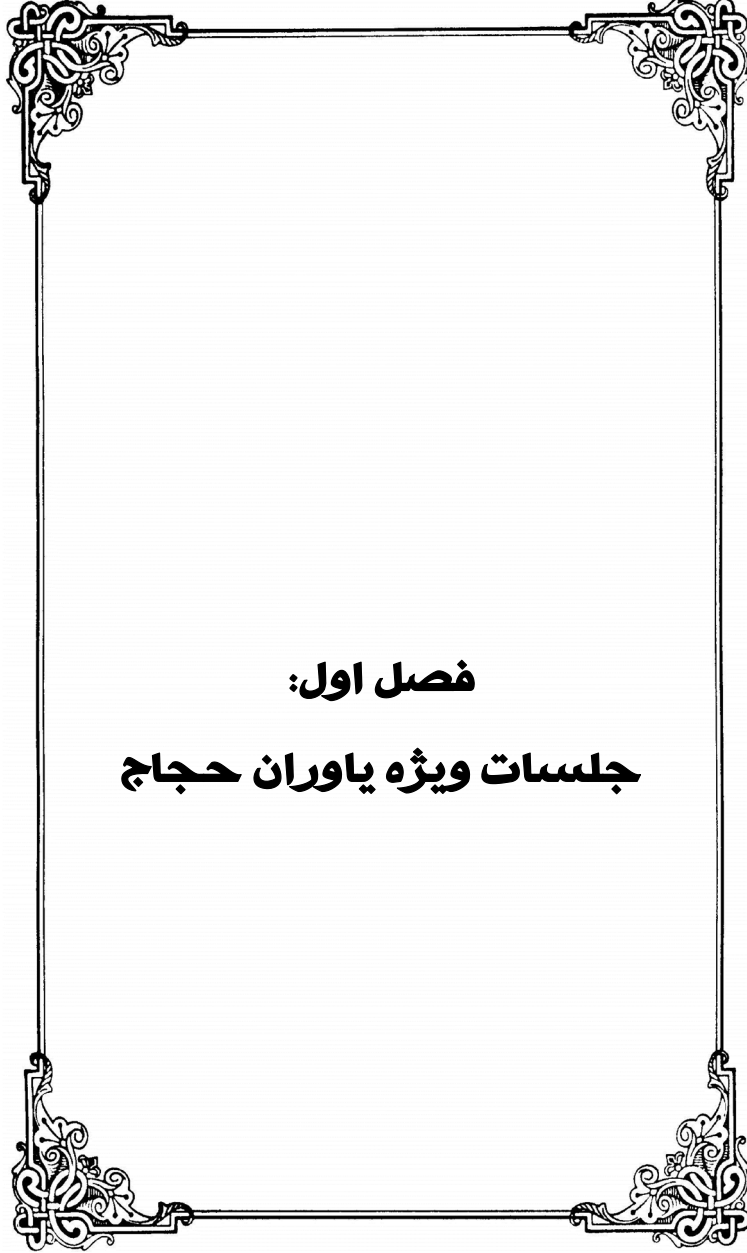
- معارف قرآن

- درسنامه پیش درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج

بخش دوم:
آموزش‌ها و اختصاصی

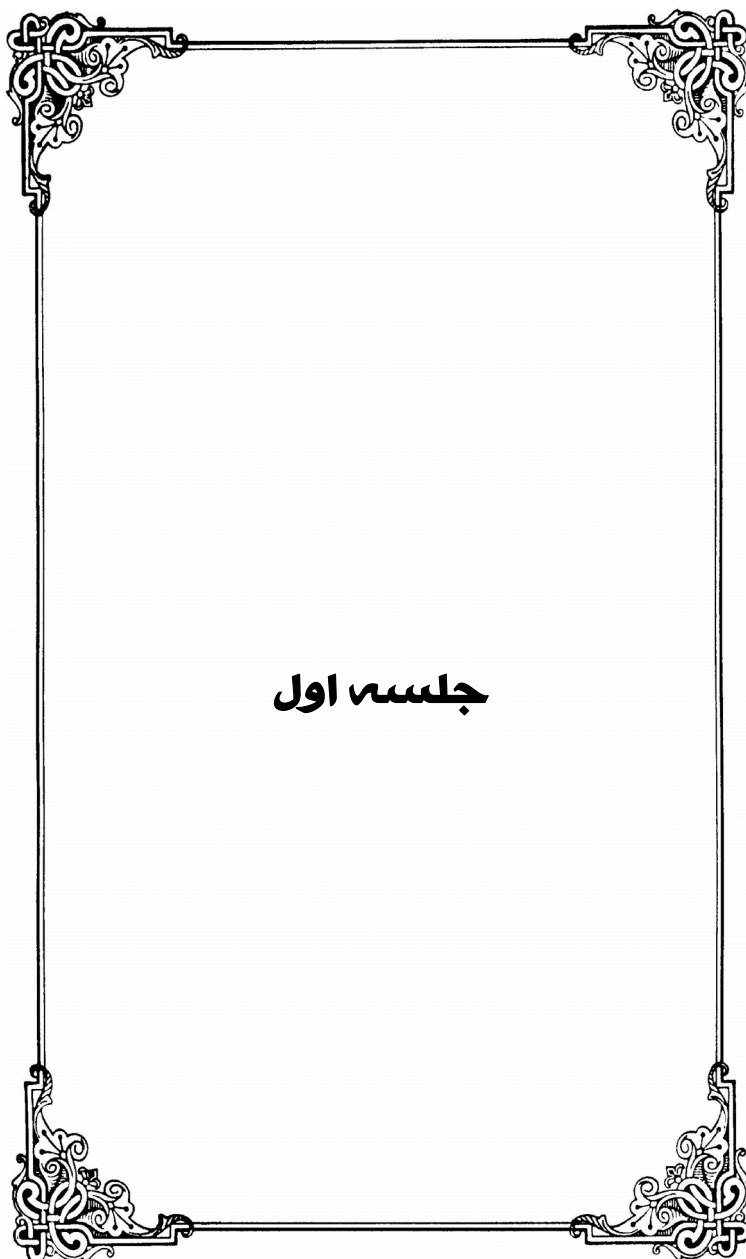

فصل اول:

جلسات ویژه یاوران حجاج

جلسه اول

مناسک حج

موضوع: اعمال ویژه معذورین

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. نیابت
۲. طواف
۳. نماز طواف
۴. سعی
۵. رمی جمرات

منابع:

- مناسک محشی
- درسنامه فقه و مناسک

۲۰۴ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی

موضوع: مهارت‌های کاربردی (۱)

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. تعاون و خدمت‌رسانی به زائران
۲. صبر و بردباری
۳. ایثار و از خودگذشتگی
۴. مهارت زندگی جمعی
۵. ارتباط موثر

منابع:

- خدمت‌گزاری به زائران در فرهنگ اسلامی
- خویشن‌داری و کنترل رفتار در حج
- مهارت زندگی جمعی

عناوین و سرفصل‌های آموزشی ❖ ۲۰۵

برنامه‌های فرهنگی حج

موضوع: برنامه‌های فرهنگی مکه

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. برنامه‌های فرهنگی در سطح کاروان

۲. برنامه‌های فرهنگی مجموعه

۳. برنامه‌های فرهنگی بعثه در مکه

منابع:

- برنامه فرهنگی حج تمتع

۲۰۶ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

سلامت در حج

موضوع: بهداشت

مدت: ۵ دقیقه

سرفصل:

۱. بهداشت محیط

۲. بهداشت فردی

۳. بهداشت تغذیه

۴. گرم‌زدگی

منابع:

- جزوه «سلامت در حج»

عناوین و سرفصل‌های آموزشی ❖ ۲۰۷

مسائل اجرایی

موضوع: خدمات یاوران حجاج در مکه

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

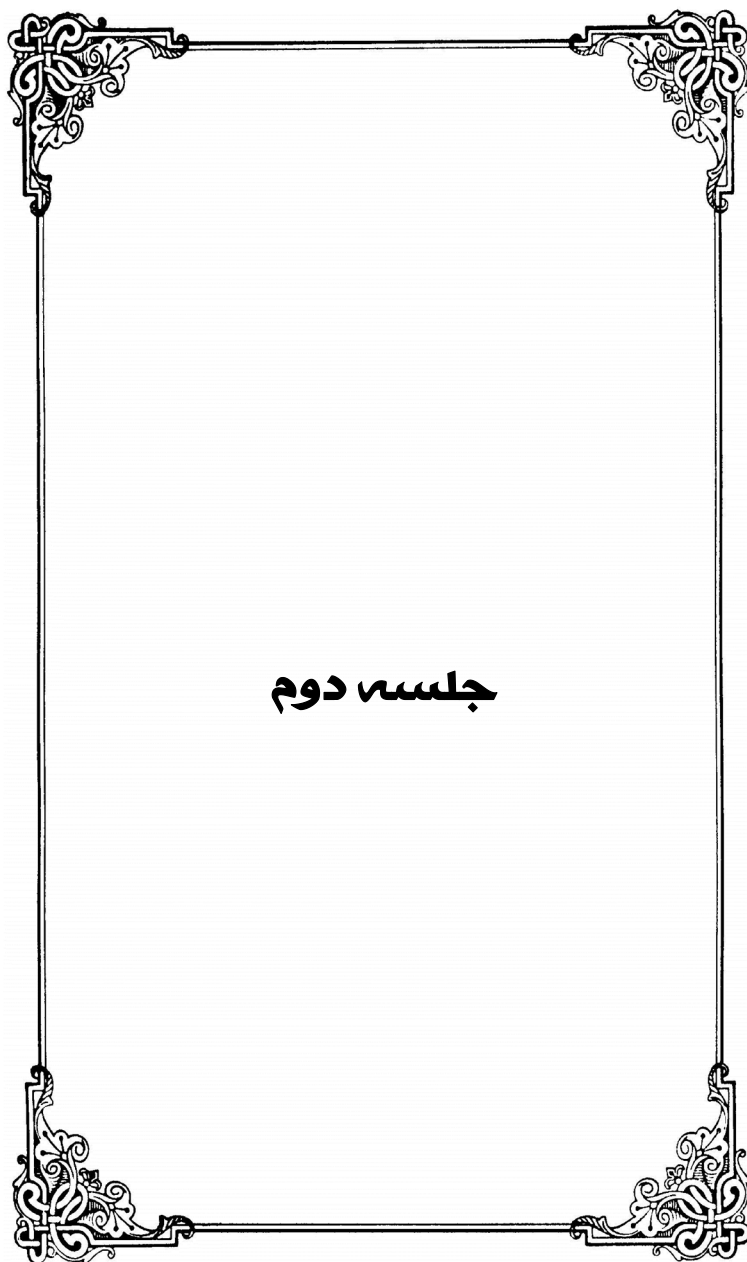
۱. شناخت موقعیت جغرافیایی مجموعه (هتل)
۲. شناخت موقعیت کاروان در مجموعه
۳. حمل و نقل
۴. پذیرایی زائران در مجموعه

منابع:

- دستورالعمل‌های حج تمتع

جلسه دوم

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی

موضوع: مهارت‌های کاربردی (۲)

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. خویشنداری
۲. کنترل رفتار
۳. مقابله با هیجان‌ها
۴. مقابله با بحران

منابع:

- خدمت‌گزاری به زائران در فرهنگ اسلامی
- خویشنداری و کنترل رفتار در حج
- مهارت زندگی جمعی

۲۱۲ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

برنامه‌های فرهنگی حج

موضوع: برنامه‌های فرهنگی در ایام تشریق

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. برنامه‌های فرهنگی کاروان
۲. برنامه‌های فرهنگی بعثه در ایام تشریق

منابع:

- برنامه فرهنگی حج تمتع

مسائل اجرایی

موضوع: خدمات یاوران در مشاعر

مدت: ۱۰ دقیقه

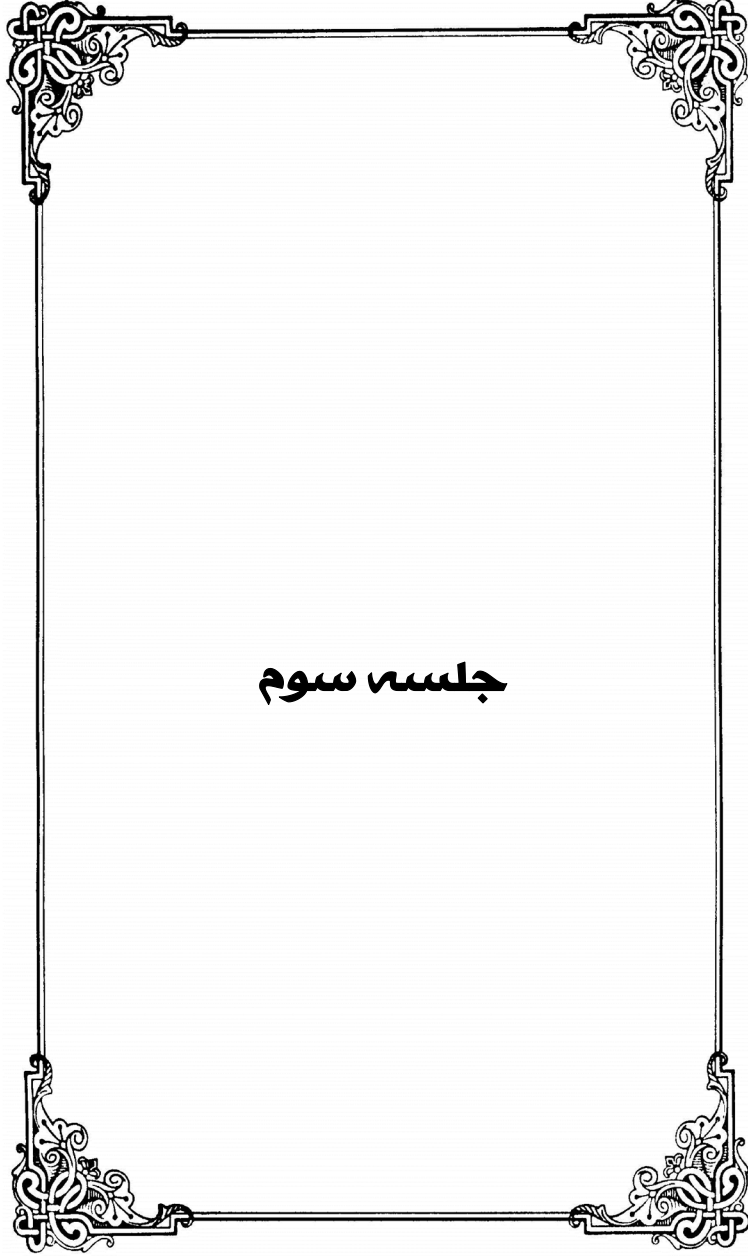
سرفصل:

۱. موقعیت کاروان در عرفات
۲. موقعیت کاروان در مشعرالحرام
۳. موقعیت کاروان در منا
۴. موقعیت چادر بعثه، مراکز درمانی و بهداشتی، مراکز امداد و نجات در اماکن فوق
۵. پذیرایی از زائران

منابع:

- دستورالعمل‌های حج تمتع

جلسه سوم

اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی

موضوع: معنویت در حج

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۱. مدیریت معنوی
۲. حفظ آثار و برکات حج

منابع:

- اسرار حج
- آداب سفر حج

۲۱۸ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

برنامه‌های فرهنگی حج

موضوع: برنامه‌های فرهنگی در مدینه

مدت: ۱۰ دقیقه

سرفصل:

۳. برنامه‌های فرهنگی کاروان

۴. برنامه‌های فرهنگی بعثه در مدینه

منابع:

- برنامه فرهنگی حج تمتع

مسائل اجرایی

موضوع: خدمات یاوران حجاج در مدینه

مدت: ۱۰ دقیقه

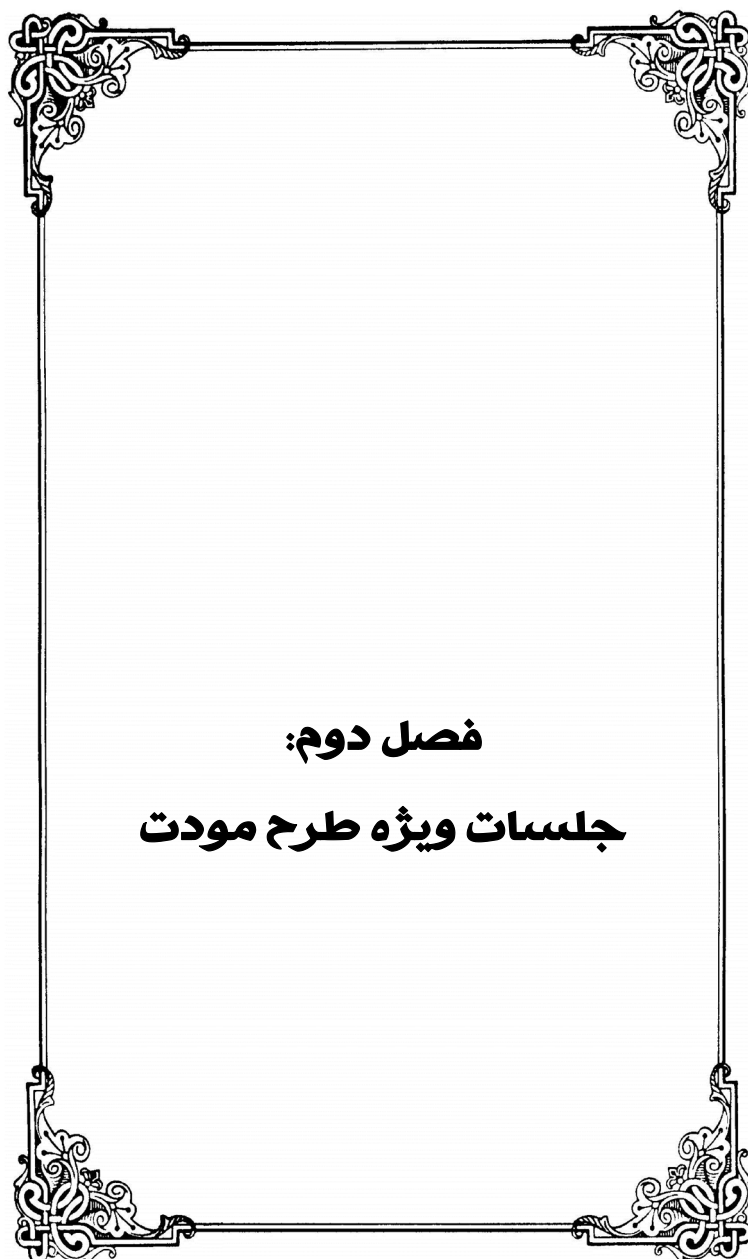
سرفصل:

۱. شناخت موقعیت جغرافیایی مجموعه (هتل)
۲. شناخت موقعیت کاروان در مجموعه
۳. حمل و نقل
۴. پذیرایی زائران در مجموعه
۵. همراهی با زائران در بقیع و زیارت دوره

منابع:

- دستورالعمل‌های حج تمتع

فصل دوم:
جلسات ویژه طرح مودت

جلسه اول

موضوع: مسائل اجرایی طرح مودت

مدت: ۴۵ دقیقه

سرفصل:

۱. گزارش نویسی
۲. مخاطب شناسی
۳. تجربیات و آموزه ها

منابع:

- نکاتی پیرامون ارتباطات حجاج
- گزارش نویسی

۲۲۴ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

جلسه دوم

موضوع: پاسخ به شبهات و سؤالات

مدت: ۴۵ دقیقه

سرفصل:

۱. مسائل سیاسی و اجتماعی

۲. مسائل فرهنگی

۳. مسائل عقیدتی

۴. مسائل فقهی

منابع:

- توسل

- شفاعت

- تحریف قرآن

- لعن و سب

- حقیقت تشیع

جلسه سوم

موضوع: پاسخ به شبهات و سؤالات

مدت: ۴۵ دقیقه

سرفصل:

۱. مسائل سیاسی و اجتماعی

۲. مسائل فرهنگی

۳. مسائل عقیدتی

۴. مسائل فقهی

منابع:

- توسل

- شفاعت

- تحریف قرآن

- لعن و سب

- امام مهدی(ع) در روایات اهل تسنن

۲۲۶ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

منابع آموزشی

ناشر	مؤلف	عنوان منابع	
مشعر	محمدتقی رهبر	ابعاد سیاسی و اجتماعی حج	۱
مشعر	محمدحسین فلاحزاده	احکام دین	۲
مشعر	محمدتقی رهبر	اخلاق و آداب در حج و زیارت	۳
دارالهادی	مجمع جهانی اهل البیت <small>علیهم‌السلام</small>	اعلام الهدایه	۴
معاونت فرهنگی بعثه	مدیریت آموزش	امام مهدی (ع) در روایات اهل تسنن	۵
صدرا	مرتضی مطهری	امامت و رهبری	۶
مشعر	رسول جعفریان	آثار اسلامی مکه و مدینه	۷
مشعر	محمدرضا باقری	آشنایی با کشورهای اسلامی جنوب شرق آسیا	۸
موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی <small>علیه‌السلام</small>	آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی	آموزش عقاید	۹
سپاه	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	بصیرت	۱۰
هیئت پزشکی	هیئت پزشکی حج و زیارت	بهداشت روان	۱۱
صدرا	مرتضی مطهری	بیست گفتار	۱۲
مشعر	سید علی میرشریفی	تاریخ اسلام (ج ۱ و ۲)	۱۳
معارف	حمید احمدی	تاریخ امامان شیعه <small>علیهم‌السلام</small>	۱۴
جامعه‌المصطفی	محمدهادی یوسفی غروی	تاریخ تحلیلی اسلام	۱۵
مشعر	ابوزید عمر بن شهبه نمیری (ترجمه حسین صابری)	تاریخ مدینه منوره	۱۶
معاونت فرهنگی بعثه	مدیریت آموزش	تحریف قرآن	۱۷
دار فراقه	سیدکمال حیدری	التوحید ج ۱ و ۲	۱۸
معاونت فرهنگی بعثه	مدیریت آموزش	توسل	۱۹
اسراء	آیت الله جوادی آملی	جرعهای از صهبای حج	۲۰
معاونت فرهنگی	مدیریت آموزش	جزوه «بایدها و نبایدها»	۲۱
هیئت پزشکی	هیئت پزشکی حج و زیارت	جزوه «راهنمای سلامت در حج»	۲۲
سازمان حج و زیارت	سازمان حج و زیارت	جزوه آسیب‌شناسی موادمخدر	۲۳
مشعر	سیدعلی قاضی عسکر	حج در اندیشه اسلامی	۲۴
مشعر	سیدعلی قاضی عسکر	حج و حرمین شریفین در تفسیر نمونه	۲۵
معاونت فرهنگی	مدیریت آموزش	حقیقت تشیع	۲۶

عناوین و سرفصل‌های آموزشی ۲۲۷

ناشر	مؤلف	عنوان منابع	
بعثه			
علم	رسول جعفریان	حیات فکری و سیاسی امامان شیعه <small>علیهم‌السلام</small>	۲۷
مدیریت آموزش	جمعی از نویسندگان	حیات و سیره امامان شیعه	۲۸
مشعر	محمدتقی فعالی	درسنامه اسرار حج	۲۹
مشعر	علی اصغر قائدان	درسنامه اماکن مذهبی مکه مکرمه و مدینه منوره	۳۰
مشعر	سیدعلی قاضی عسکر	درسنامه آداب سفر حج	۳۱
مشعر	حسن روحانی	درسنامه آشنایی با کشورهای اسلامی	۳۲
مدیریت آموزش	حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت	درسنامه پیش‌درآمدی بر فرهنگ‌نامه اسرار و معارف حج	۳۳
حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت	محمدحسین واثق‌ی راد	درسنامه سبیره معصومین <small>علیهم‌السلام</small>	۳۴
مدیریت آموزش	سیدمهدی موسوی علیزاده	درسنامه وهابیت (پیدایش، جریان‌ها و کارنامه)	۳۵
سازمان حج و زیارت	سازمان حج و زیارت	دستورالعمل صیانت از شان و منزلت زائران	۳۶
دفتر انتشارات اسلام‌ی	رضا قربانیان	رساله آموزشی	۳۷
دفتر تبلیغات اسلامی	جمعی از نویسندگان	ره توشه تبلیغ (ویژه مهدویت)	۳۸
معاونت فرهنگی بعثه	مدیریت آموزش	شفاعت	۳۹
مؤسسه امام صادق <small>علیه‌السلام</small>	آیت الله جعفر سبحانی	شناخت وهابیت	۴۰
مشعر	پژوهشکده حج و زیارت	صحیفه حج، ج ۱ و ۲ (سخنان و پیام‌های امام خمینی <small>ره</small> و مقام معظم رهبری)	۴۱
دانشکده اصول‌الدین	مرتضی عسکری	عبدالله بن سبأ	۴۲
مشعر	آیت الله جعفر سبحانی	فرازهایی از تاریخ پیامبر اسلام <small>صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم</small>	۴۳
مؤسسه امام صادق <small>علیه‌السلام</small>	آیت الله جعفر سبحانی	فروع امامت	۴۴
دارالهادی	مجمع جهانی اهل‌البیت <small>علیهم‌السلام</small>	فی رحاب اهل‌البیت <small>علیهم‌السلام</small>	۴۵

۲۲۸ ◊ عناوین و سرفصل‌های آموزشی

ناشر	مؤلف	عنوان منابع	
هاجر	مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران	کلام مقارن	۴۶
مشعر	پژوهشکده حج و زیارت	گاهنامه کلامی بینش (شماره سوم)	۴۷
مشعر	سیدجواد ورعی	مبانی دینی و سیاسی برائت از مشرکین	۴۸
ناس	سیدعبدالحسین دستغیب	معاد	۴۹
موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی <small>علیه السلام</small>	آیت الله محمدتقی مصباح یزدی	معارف قرآن (ج ۶ و ۷)	۵۰
دانشکده اصول دین	مرتضی عسکری	معالم المدرستین	۵۱
مشعر	محمدرضا محمودی	مناسک محشی	۵۲
مشعر	معاونت فرهنگی حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت	منتخب مناسک حج	۵۳
مؤسسه امام صادق <small>علیه السلام</small>	آیت الله جعفر سبحانی	منشور عقاید امامیه	۵۴
هاجر	حسین خنیفر	مهارت‌های زندگی	۵۵
اسراء	آیت الله عبدالله جوادی آملی	نزاهت قرآن از تحریف	۵۶
جامعه المصطفی	حسن رضائی	وضعیت‌شناسی جهان اسلام و مسلمانان در مناطق مختلف	۵۷
نشر امیرالمؤمنین	آیت الله ناصر مکارم شیرازی	وهابیت در سر دو راهی	۵۸
مؤسسه امام صادق <small>علیه السلام</small>	آیت الله جعفر سبحانی	وهابیت، مبانی فکری و کارنامه عملی	۵۹